

Hvordan opplever barnehagelærerne bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen? - En kvalitativ studie om kartleggingsverktøy i barnehagen

Underspørsmål: Hvilke kartleggingsverktøy bruker barnehagelærerne, og hvordan bruker de dem? Hvilken rolle opplever barnehagelærerne at kartleggingsverktøyene spiller i samarbeidet med barnas foresatte?

VILDE MORGAN HAUGEN

VEILEDER

Ann Christin E. Nilsen

Universitetet i Agder, 2024

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for pedagogikk

Emnekode: PED536

Forord

Det har vært mange fine, varierte, innholdsrike og lærerike år på UiA. Det er to år siden jeg leverte bacheloroppgave i barnehagelærerutdanningen, endelig skal levere master i barnehagekunnskap. Jeg er takknemlig for gode lærere, medstudenter og venner som har bidratt til noen fantastiske år som student.

Takk til barnehagelærerne som stilte opp til intervju, og delte sine erfaringer med meg.

Takk til Ann Christin for god oppfølging og veiledning. Takk for godt samarbeid!

UiA, 15.05.2024

Vilde Morgan Haugen

Sammendrag

Denne oppgaven handler om hvordan barnehagelærere oppfatter bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen, sett fra seks barnehagelærers ståsted. Oppgaven belyser hvilke kartleggingsverktøy barnehagelærerne bruker, og hvordan de bruker dem. Samtidig svarer barnehagelærerne på hvilken rolle de opplever kartleggingsverktøyene spiller i samarbeid med barnas foresatte.

Bakgrunn for valg av tema tar utgangspunkt i den økende veksten av kartleggingsverktøy i barnehagen. Dette kommer blant annet til syne i Stortingsmelding. Nr. 16 ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring* (2006-2007) og Ekspertgruppens rapport, *Et jevnere utdanningsløp. Barnehage og skole/SFO som innsats mot ulikhet blant barn* (2024). Stortingsmeldingen og rapporten understreker viktigheten av tidlig innsats. Tidlig innsats er et politisk satsningsområde, som har påvirket den utbredte kartleggingspraksisen i barnehagen.

Oppgaven presenterer et utvalg av tidligere forskning som stiller seg kritisk til den økende bruken av standardiserte kartleggingsverktøy i barnehagen og effekten den har på ansatte, barn og foreldre. Oppgavens teoretiske perspektiver bygger på sentrale begreper som er med på å belyse utviklingen og bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen.

I denne oppgaven har jeg i bruk kvalitativ forskningsmetode med fenomenologisk tilnærming for å forstå barnehagelærernes tolkninger av bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen. Gjennom semistrukturert intervju med seks barnehagelærere, har jeg hatt mulighet til å stille åpne spørsmål for å få fram barnehagelærernes egne refleksjoner, meninger og erfaringer rundt tematikken.

Gjennom tematisk analyse har jeg identifisert temaer og sammenhenger innenfor datamaterielat som ble samlet inn under intervjuene. Resultatet fra oppgaven viser at barnehagelærerne har forskjellige perspektiver på bruk av kartleggingsverktøy og hvordan de blir brukt i praksis. Til sammen ble det nevnt fem kartleggingsverktøy, og alle seks barnehagelærerne fortalte at de tok i bruk kartleggingsverktøy i sin pedagogiske praksis. Det kommer frem at barnehagelærerne vektlegger et tillitsfullt samarbeid med foreldre, men med varierende bruk av kartleggingsverktøy i denne konteksten.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
1.0 Innledning	6
1.2 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling.....	6
1.3 Oppbygging av oppgaven.....	7
2.0 Tidligere forskning.....	8
3.0 Teori.....	13
3.1 Institusjonalisering og normalitet	13
3.2 Intimate sphere og policing	18
4.0 Forskningsmetode.....	21
4.1 Kvalitativ forskningsmetode	21
4.1.1 Fenomenologisk tilnærming	22
4.1.2 Kvalitativt intervju	23
4.1.3 Semistrukturert intervju.....	23
4.2 Datainnsamling.....	24
4.2.1 Intervjuguide.....	24
4.3 Utvalg	25
4.3.1 Studiens informanter	26
4.4 Analyse av datamaterialet	27
4.4.1 Behandling av data.....	28
4.5 Forskerrollen	29
4.5.1 Forskningens kvalitet	31
5.0 Presentasjon av kartleggingsverktøyene som anvendes i barnehagene	33
5.1 TRAS	33
5.2 ALLLE MED	35
5.3 Askeladden.....	36
5.4 Liten og ny i barnehagen	37
5.5 Språkkista.....	38
5.6 Avsluttende.....	39
6.0 Funn	41
6.1 Hvilke kartleggingsverktøy brukes i barnehagene?.....	41
6.1.1 Tidsbruk og anvendelse.....	42
6.2 Synspunkter rundt kartleggingsverktøy	46
6.3 Foreldresamarbeid.....	49
6.3.1 Relasjoner mellom barnehagelærer og foreldre.....	49
6.3.2 Bruken av kartleggings skjema i foreldresamtale	53

6. 3. 3 Utdfordrende situasjoner.....	55
6. 3.4 Foreldrenes reaksjoner.....	58
7.0 Drøfting.....	61
7. 1 En institusjonalisert barndom og institusjonaliserte profesjonelle praksiser	61
7.2 Foreldresamarbeid og kartleggingsverktøy	64
8.0 Avslutning.....	67
8.1 Videre forskning.....	70
9.0 Litteraturliste	71
10.0 Vedlegg	74
10.1 Vedlegg 1 Samtykke.....	74
10.2. Vedlegg 2. Godkjenning fra Sikt.....	77
10.3 Vedlegg 3. Intervjuguide.....	80

1.0 Innledning

I løpet av de siste 20 årene har vi sett store endringer i barnehagens rolle i samfunnet og i den pedagogiske praksisen. Barnehagen er ikke lenger en plass hvor barn oppbevares mens foreldrene er på jobb, men heller en arena for utvikling, lek og læring. I rammeplanen for barnehagen står det blant annet “Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). Dette viser kun en av mange retningslinjer for barnehagen som en lærende organisasjon. Samtidig viser det at foreldrene også har fått en større rolle, i barnehagens utvikling.

Det står ikke noe spesifikt om bruken av kartleggingsverktøy i rammeplanen, likevel står det at det er viktig å ha kunnskap om barnegruppen og individer for å tilrettelegge for barnas utvikling og behov. Dette skal skje gjennom observasjon og vurdering (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.39). Dette gir barnehagelærerne en viss grad av autonomi for å tilrettelegge for barns utvikling. Som utdannet barnehagelærer med erfaring fra barnehagen, har jeg selv benyttet ulike metoder og tilnærminger for å observere og tilrettelegge for barns utvikling, læring og trivsel. Samtidig har jeg observert barnehagelærere som har brukt kartleggingsverktøy for å utøve pedagogisk praksis i samsvar med barnehagens mål og verdier, og at de har vist frihet til å bruke sitt faglige skjønn.

1.2 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

I bakgrunn for valg av problemstilling og tema tar jeg utgangspunkt i Stortingsmelding. Nr. 16 ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring (2006-2007)*. I Stortingsmeldingen dukker begrepet *tidlig innsats* opp og blir beskrevet både som en innsats tidlig i barns liv, men også tidlig iverksetting av tilrettelegging når problemer oppstår, for å utjevne sosiale forskjeller. Tidlig innsats er et politisk satsningsområde, som blant annet har ført til en utbredt kartleggingspraksis (Meld. St. 16 (2006- 2007), 2006, s. 10). I likhet finner vi rapporten fra Ekspertgruppen; *Et jevnere utdanningsløp. Barnehage og skole/SFO som innsats mot ulikhet blant barn* (2024). I rapporten stiller medlemmene av Ekspertgruppen spørsmål om hvilke systematiske forbedringer og tiltak som kan benyttes for å sikre at utdanningssystemet fremmer økt sosial utjevning og mobilitet (Løken et al., 2024, s.3). Ekspertgruppen understreker viktigheten av tidlig innsats, og anbefaler blant annet tiltak som profesjonsutvikling (Løken et al., 2024, s. 133) og forbedre kvaliteten i barnehagen ved å

iverksette systematiske tilnærminger til læring (Løken et al., 2024, s. 3). Tiltakene som blir vurdert skal være til nytte for individet og samfunnet som helhet (Løken et al., 2024, 2024, s. 169). Dette viser en økende investering i små barns liv, som også påvirker den pedagogiske praksisen og foreldrenes deltakelse i barnehagen. Det er interessant å undersøke hvordan ansatte i barnehagen opplever utviklingen av barnehagen, som en arena for politisk interesse og tidlig innsats. Dermed er problemstillingen min: *Hvordan opplever barnehagelærerne bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen?* For å svare på denne har jeg brukt følgende underspørsmål: *Hvilke kartleggingsverktøy bruker barnehagelærerne, og hvordan bruker de dem? Hvilken rolle opplever barnehagelærerne at kartleggingsverktøyene spiller i samarbeidet med barnas foresatte?*

1.3 Oppbygging av oppgaven

I kapittel 1 har jeg begrunnet valg av tema og problemstilling. I kapittel 2 presenterer jeg relevant tidligere forskning, for å vise hvem som har vært på feltet før meg. Her presenterer jeg blant annet Kirkebøen (2013) som skriver om *beslutningstaking* og *beslutningshjelpemidler*, Molander (2013) sitt begrep *accountability* og Pettervold og Østrems (2019) *bekymringsindustri*begrep. I kapittelet kommer det frem kritiske perspektiv på bruken og utviklingen av kartleggingsverktøy, tidlig innsats og styringslogikk som Kvåle (2018), Nilsen (2018), Jahreie (2021) samt Pettervold og Østrem (2019) belyser gjennom refleksjon og forskning. Kapittel 3 bygger på Rasmussens (2009), Foucaults (1975) Roses (1999) og Donzelots (1975) teorier og begreper. Teorikapittelet presenterer begreper som *institusjonalisering*, *normalitetsmakt*, *intimate sphere* og *policing* som er sentrale begreper og legger grunnlaget for senere drøfting i oppgaven. Kapittel 4 presenterer den metodiske fremgangsmåten som grunnlaget for oppgaven, og beskrivelse av valgene som er lagt til grunn for forskningen. Kapittel 5 gir en presentasjon av kartleggingsverktøyene som anvendes i barnehagene hvor informantene mine jobber. I kapittel 6 redegjør jeg for funnene fra intervjuene med barnehagelærerne. I kapittel 7 drøfter jeg sentrale funn fra kapittel 6, i lys av oppgavens teoretiske grunnlag. Kapittel 8 består av en oppsummerende avslutning som svarer på oppgavens problemstilling, med forslag til videre forskning.

2.0 Tidligere forskning

Ifølge SSB (2024) er 93, 8% antall barn som har barnehageplass i 2023 i alderen 1-5 år (Statistisk sentralbyrå, 2024). Barn i dag bruker mye av sin tid i barnehage, og vokser opp i pedagogiske rom, sammen med andre barn og ansatte. Det var ikke før på starten av 2000-tallet kartleggingsverktøy og skjemaer kommer inn i barnehagene i Norge. Aldri før har det vært mer fokus på læring og dokumentasjon. Tiden vi lever i kjennetegnes av en styringslogikk som kalles New Public Management, som blant annet Kvåle (2018) kritiserer i forhold til standardiserte kartleggingsverktøy, og Nilsen (2018) kritiserer i forhold til tidlig innsats. Denne styringsformen, som inneholder et økonomisk rasjonale som at effektivitet vil gi best økonomisk vekst, innebærer at man er mer opptatt av målstyring og “accountability”. Begrepet accountability blir beskrevet av Molander (2013) hvor fagfolk må stå til ansvar for sine handlinger (s.53). Tidlig innsats er et politisk ideal som er innført med sikte på å blant annet forebygge utenforskap, heller tidligere enn senere reparasjon, som koster samfunnet dyrt (Nilsen, 2018, s. 139). Innenfor en slik logikk har det vokst frem en bekymringsindustri der alt, i dette tilfelle barnet, måles og veies slik at man kan oppdage avvik og sette inn tiltak tidlig (Pettersvold & Østrem, 2012, s.2). Kartleggingsredskap er en del av dette, og bruken av dem forsterkes av kravet om accountability. Bruken av kartleggingsredskap gjør at fagfolks skjønn begrenses (Molander, 2013, s.53), og at mange foreldre også opplever at deres barn blir kategorisert som “problembarn” (Pettersvold & Østrem, 2012, s.2).

Kirkebøen (2013) skriver om begrepene *beslutningstaking* og *beslutningshjelpemidler* i sammenheng med hvordan fagfolk tar beslutninger. Beslutningstaking er ifølge Kirkebøen (2013) en prosess hvor fagfolk må ta beslutninger i viktige saker (s. 43). Beslutningene som blir tatt, kommer med konsekvenser, og i Kirkebøens (2013) tekst tyder det på at fagfolk må stole på sitt eget skjønn når beslutninger skal tas (s. 43). Beslutningshjelpemidler kan refereres til som verktøy eller teknikker, som skal være til hjelp i beslutningstakingen. Dette kan for eksempel være sjekklister eller lignende, som skal bidra med å veilede i beslutningsprosessen (Kirkebøen, 2013, s. 43). Kirkebøen (2013) skriver at erfaring og skjønn har sin verdi, men fagfolk overvurderer kvaliteten av sitt eget skjønn, noe som kan føre til feilvurderinger (s. 43). *Accountability* er et begrep Molander (2013) mener handler om å holde beslutningstakere eller fagfolk ansvarlig for sine handlinger (s.53). Han mener at dette ansvarsforholdet ikke bare eksisterer mellom de som har myndighet til å ta beslutninger og de som er underlagt disse beslutningene, men også ovenfor bredere publikum, det vil si

offentligheten. Dette handler om at fagfolk står til ansvar for sine handlinger og beslutninger (Molander, 2013, s. 54).

Kartlegging i barnehagen foregår som regel ved at barnehagelærerne anvender kartleggingsverktøy. Det finnes en rekke ulike kartleggingsverktøy som er i omløp i norske barnehager, og noen av dem presenterer jeg senere i oppgaven. Bruken av kartleggingsverktøy har møtt stor kritikk, noe som blant annet kommer til syne i boka *Problembarna*, som er redigert av Mari Pettersvold og Solveig Østrem (2019). Forfatterne kritiserer blant annet hvordan manualer og programmer har blitt en del av det pedagogiske arbeidet og hverdagen til barn, og setter spørsmålsteget til det statlige økonomiske tilskuddet. Pettersvold & Østrem (2019) har kritisert spesifikke kartleggingsverktøy, og referer til Kvåles (2018) kritiske blikk på kartleggingsverktøyet TRAS (s. 21). La oss se nærmere på et eksempel fra Kvåles artikkel.

Kartleggingsverktøyet TRAS, som står for “Tidlig registrering av språkutvikling”, er et av verktøyene som er hyppigst brukt i norske barnehager og som har fått mye oppmerksomhet i offentlige debatter og diskusjoner (Kvåle, 2018, s.6). I artikkelen “*Kartlegging, kos og kontroll*” redegjør Kvåle (2018) om synspunktene rundt TRAS debatten (s. 6). På den ene siden fremstår TRAS som verdifull for observasjonen i den pedagogiske praksisen. Hensikten med observasjonen er å tidlig identifisere utfordringer knyttet til barns språkutvikling, for å avdekke behov for tidlig tilrettelegging – spesielt rettet mot sårbare barn. TRAS kan også bidra til en forbedrende praksis blant barnehageansatte (Kvåle, 2018, s.6). På den andre siden finner vi kritiske synspunkt, som blant annet handler om at redskapet innebærer en undervurdering av profesjonsfaglig skjønn, tap av tid på et skjema som fører til ineffektiv styringspraksis. Kritikken av TRAS som Kvåle (2018) skriver om, retter seg også mot usynliggjøringen av barnas språkferdigheter (s.6). Skjemaet veiviser personalet inn i en negativ tankegang hvor barna blir målt opp mot en ideell standard, eller som vi også kan kalle “normalen”, ifølge Kvåle (2018, s. 7).

Denne kritikken illustrerer noe av kontroversene rundt bruk av kartleggingsverktøy i barnehagen. Mange av synspunktene gjøres gjeldende også for andre kartleggingsverktøy. Det er verdt å merke seg at kritikken ikke bare finner sted utenfor barnehagen, men også blant barnehageansatte selv. Dette kommer blant annet frem i Josefine Jahreies forskning på norske og danske barnehageansattes bruk av språkkartleggingsverktøy (Jahreie, 2021). I forskningen

til Jahreie (2021) avslører barnehagelærerne ambivalente følelser i forbindelse med diskursen om skoleklar diskursen, profesjonell autonomi og utøvelse av skjønn, samt integreringspolitikk og den ideologiske konstruksjonen av “standardbarnet” (Jahreie, 2021, s. 6). Barnehagelærerne uttrykker bekymring angående skoleforberedelsen til minoritetsspråklige barn, noe som knyttes til utdanningssystemets forankring i konseptet at det “standardiserte barnet”. De ambivalente følelsene ser ut til å være rette mot forskningsmiljøet, yrkesutøvere og politiske beslutningstakere (Jahreie, 2021). Jahreie (2021) fremhever at barnehagelærernes perspektiver, handler om en bredere debatt om barnehagens samfunnsmandat, med fokus på å påvirke de politiske integreringsforholdene i de nordiske landene.

Pettersvold og Østrem (2012) bruker ordet “bekymringsindustri”, i sammenheng med utviklingen av kartleggingsverktøy i barnehage som har skjedd de siste årene (s. 2). Forfatterne mener bekymringsindustrien er voksende, og dette gjelder ikke minst bekymringen til barnas foreldre. Utviklingen av kartleggingsverktøy i barnehagen er med på å bekymre foreldre for noe som mulig kan skje i fremtiden (s. 2). Selv sier forfatterne at de har blitt kontaktet av foreldre som viser fortvilelse over “ivrige profesjonelle”, som ønsker å sette i gang uønskede tiltak hos barna deres (Pettersvold & Østrem, 2012, s.2). Foreldrene viser bekymring rundt hva situasjonen kan resultere i, ettersom de takker nei til tiltak barnehagelærerne har satt opp. Foreldrene forteller videre at hva de profesjonelle mener med avvik og “ikke det normale”, er helt vanlig utviklingsatferd hos barn. Samtidig blir de som regel møtt med en løsning, metode, et kartleggingsverktøy eller lignende, og blir fortalt at hjelpen er godt ment (Pettersvold og Østrem, 2012, s. 2). Pettersvold og Østrem (2012) mener foreldrenes erfaringer kan konkluderes med kommersielle interesser, faglig prestisje og politisk styringsgiver (s.2). Pettersvold og Østrem (2012) er opptatt av hva “bekymringsindustrien” gjør med blant annet foreldre og fagfolk (s.2). Forfatterne viser bekymring til at det blir fokus på å oppdage avvik og sette inn tiltak så tidlig som mulig, også ovenfor barn som er “normale”, som kanskje er forsinket i utviklingen eller med en adferd som vekker reaksjoner (Pettersvold & Østrem, 2012, s. 2)

Kvåle (2018) skriver at standardiserte kartleggingsverktøy har fått mye oppmerksomhet, og skapt mye samfunnsdebatter (s.4). Forfatteren mener at dette er et fenomen inspirert av *New public management*, som er med på å påvirke dokumentasjon, måling og vurdering (Kvåle, 2018, s.4). Kvåle henviser til stortingsmelding 41 (2008. 2009) *Kvalitet i barnehagen*, hvor

det ble bestemt at alle barn i barnehagen skulle språkkartlegges ved hjelp av kartleggingsverktøy (Kunnskapsdepartementet, 2009, sitert i Kvåle, 2018, s. 97). Kvåle henviser også til stortingsmelding 24 (2012- 2013) *Framtidens barnehage*, som bare kom noen få år senere, hvor det ble bestemt at alle barn i barnehagen skulle observeres, men uten skjemaer (Kunnskapsdepartementet, 2012, sitert i Kvåle, 2018, s. 7). Da ble det kvalitetssikring av kartleggingsverktøy, som konkluderte med at ikke kartleggingsverktøy var egnet å bruke på alle barna (Kvåle, 2018, s.7). Kvåle (2018) mener at kun barn som personalet er bekymret for, eller merker usikkerhet rundt språkutviklingen, skal systematisk skal kartlegges skjema basert (s. 7). Dette er den dominante fremgangsmåten i norske barnehager i dag, og som Kvåle (2018) skriver – den anbefalte måten (s. 7). Kvåle (2018) skriver at det likevel er flere barnehager som språkkartlegger alle barna (s. 7).

Pettersvold og Østrem (2019) skriver at regjeringen begrunner kvalitet i barnehage som blant annet utjevning av sosiale forskjeller, noe som, i løpet av de siste tiårene har blitt lagt stor vekt på gjennom standardiserte, sammenlignbare og universelle løsninger (s.7). Det har blitt utviklet flere metoder og manualbaserte programmer, som et utfall av politikerens etterspørsler om effektive tiltak (Pettersvold & Østrem, 2019, s.7). Pettersvold og Østrem (2019) mener det trengs mer kunnskap, både om fenomenet selv, men også programmene innhold og det faglige premissgrunnlaget (s. 8).

Barnehagen har i flere sammenhenger blitt omtalt som en *tidlig innsats* (Nilsen, 2018) og presenterer i innledningen av denne oppgaven, har Kunnskapsdepartementet styringsdokumenter som presenterer begrepet tidlig innsats. Nilsen (2018) tar utgangspunkt i flere styringsdokumenter når hun skal analysere begrepet tidlig innsats som et politisk prinsipp (s.139). Ifølge Nilsen (2018) er intensjonene bak tidlig innsats gode, og alle vil det beste for barna og kort fortalt handler det om en god start i barnas liv, der alle har like muligheter og hvor sosiale ulikheter skal utjevnes (s.139). Nilsen (2018) referer til styringsdokumenter, som i likhet skriver om tidlig innsats som noe som favner de yngste barna, noe som gjør at begrepet retter seg mot barnehagene, der barn tilbringer mye tid av sine første leveår (s. 140). Nilsen (2018) stiller spørsmål til hvordan man skal utøve tidlig innsats i praksis (s. 142), og med utgangspunkt i styringsdokumenter som omtaler tidlig innsats, skriver hun at innsatsen i tidlig innsats er delt i to argumenter (Nilsen, 2018, s. 143). Den ene siden beskriver Nilsen (2018) innsatsen som vag (s. 143), der det er et ønsket om å etablere en sikker omsorgssituasjon, et best mulig læringsmiljø, eller tilpasset opplæring. På den andre

siden finner vi konkrete tiltak som omhandler ulike strategier, verktøy og metoder som involverer omfattende dokumentasjon og informasjonsutveksling om barn. Dette har som mål å fremme samarbeid på tvers av velferdsinstitusjoner (Nilsen, 2018, s. 143).

Nilsen (2018) skriver om en voksende kritikk om tidlig innsats, som handler om prinsippet om fortolkningen av begrepet (s. 150). På samme måte som Kvåle (2018) kritiserer standardiserte kartleggingsverktøy i forhold til New Public Management, mener Nilsen (2018) at kritikken av tidlig innsats er knyttet til ideologien bak New Public Management, og norsk politikk (s. 150). Nilsen (2018) hevder at fra et norsk politisk ståsted, handler tidlig innsats om å investere i barn, og viser til en antakelse om at å investere i barn er lik økonomisk vekst (s. 150). Nilsen (2018) skriver at tidlig innsats handler om hvordan vi ser på barn og barndom, og at det er derfor det har kommet motstand og kritikk fra blant annet barnehagelærere eller fagfolk i andre sektorer som jobber med barn (s. 150). I tillegg til dette, blir det også tatt i bruk nye måter å forstå og beskrive fenomener på, noen ganger i konflikt med de etablerte kunnskapssynene blant de fagfolkene som jobber innen disse sektorene (Nilsen, 2018, s150).

3.0 Teori

Tema i denne oppgaven er kartleggingsverktøy og foreldresamarbeid. I dette kapitlet viser jeg hvilke teoretiske perspektiv som har informert analysen min. Jeg presenterer institusjonaliseringsbegrepet av Rasmussen (2009) og Foucaults beskrivelse av begrepet *normalitetsmakt* fra boken *Overvåking og straff* (1975), for å se det i lys av bruken av kartleggingsverktøy i barnehage. Jeg benytter meg av Hammer (2017) sin introduksjon av Foucaults analytiske univers, for å formidle hans framstillinger. Videre presenterer jeg Rose (1999) fra *Govering the soul*, som med inspirasjon fra Donzelot (1975), skriver om *intimate sphere* og om hvordan ideene om familie og barndom har blitt formet og påvirket av ulike praksiser gjennom historien. I korte trekk vil jeg belyse Donzelots begrep *policing* fra *The Policing of Families* (1979) for å gi en innsikt i hvordan foreldresamarbeidet i barnehagen i dag kan påvirkes av barnehagen som institusjon.

3.1 Institusjonalisering og normalitet

Rasmussen (2009) skriver om hvor forskjellig den danske barnehagens innhold, barnas hverdag og *barnesyn* var for 60 år siden. I motsetning til da, ser vi i dag på barn som sosiale aktører i eget liv, som tilbringer mer tid i institusjoner enn hjemme med familien (s. 15). Utviklingen handler i korte trekk handler om at barn var i større grad hjemme hos familien sin tidligere, enn hvordan vi kan se hverdagen til barnet i dag. Barn har sin egen hverdag i barnehagen utenom familien som selvstendige individer med rettigheter, og er omringet av andre barn og pedagogisk personell. Denne utviklingen av barndommen mener Rasmussen (2009) har utviklet seg parallelt med samfunnet, og beskriver barns liv som institusjonalisert (s.16). Selv om Rasmussen (2009) skriver om den danske barnehagen, kan vi i stor grad se likheten med den norske barnehagen, og hverdagen til barn i Norge.

Rasmussen (2009) hevder at institusjonalisering av barndommen har sin rot i en oppfatning om at barn er forskjellige fra voksne (s.23). Utviklingen av institusjonaliseringen er påvirket av velferdsstaten, jobbmarkedet og kvinners rolle, og har derfor nå et annet innhold enn hva det hadde før (Rasmussen, 2009, s. 23). Fra et historisk perspektiv var det barn som ble oppfattet av samfunnet som unormale eller avvikende, som ble plassert på institusjoner. I dag oppholder nesten alle barn seg på institusjoner (Rasmussen, 2009, s. 23). Det Rasmussen (2009) skriver om her, kan tyde på at institusjonalisering ikke er et nytt fenomen, men at

fenomenet har fått en annen betydning og en annen rolle i samfunnet. Det som er likt fra datidens, og nåtidens perspektiv er at voksne organiserer og styrer barns liv, som skiller seg fra voksenes hverdag og jobb. Barnehagen er et eksempel på organiseringen Rasmussen (2009) skriver om. Foreldre er på jobb, samtidig som barna er på bestemte steder som er tilpasset dem, til bestemt tid, i pedagogiske, strukturerte forhold (Rasmussen, 2009, s. 23)

Ifølge Rasmussen (2009) er *barndommens institusjonalisering* et begrep som definerer barns økende deltakelse i institusjoner som barnehage og skoler (s.16). Likevel understreker han at institusjonalisering i sosiologisk forstand omhandler mer enn kun dette (Rasmussen, 2009, s.16). Rasmussen (2009) tar utgangspunkt i sosiologene Berger & Luckmanns verk om den samfunnsskapt virkeligheten (1979) for å utdype institusjonaliseringsbegrepet (s.18). Ifølge Berger & Luckmann skaper mennesker praksiser som blir så faste at de blir til rutiner og etter hvert oppfattes som institusjonaliserte praksiser. Institusjonalisering, slik Berger og Luckmann beskriver det, inkluderer prosesser og fenomener som er involvert i etableringen av hverdagslivets virkelighet og dermed skaper selvinnlysende sannheter og handlingsmønstre (Rasmussen, 2009, s. 18). De er opptatt av å forstå den tette sammenhengen mellom mennesker, deres aktiviteter og institusjonalisering. Aktiviteter blir gjenstand for vaner, som deretter gjentas og blir typifisert eller gjort til mønstre. Institusjonaliseringen oppstår nettopp når disse vanehandlingene blir typifisert (Rasmussen, 2009, s. 19). Institusjonalisering innebærer også innebygde kontrollerende og overvåkede egenskaper, som kan bidra til å opprettholde sosial orden, skriver Rasmussen (2009), og forklarer videre at institusjoner oppstår der små og store grupper mennesker samhandler (s.20). Institusjonaliseringsprosesser kan starte fra enhver sosial situasjon som innebærer sosial interaksjon (s.20). Det er når individer samhandler og tar på seg bestemte roller at det dannes det typifiseringer av deres aktiviteter, og derfor er institusjoner og roller tett knyttet sammen (s. 20). Rasmussen (2009) forklarer at typifiserte vaner og rutiner kan gjøre samspillet mer forutsigbart og avlaster individet for spenninger og uro som oppstår i møte med ukjente personer (s. 20). I midlertidig kan også institusjonelle prosesser være hemmede ved å være trege og rollelåste, noe som kan hindre sosial dynamikk og begrense individets frihet og ytringsfrihet (Rasmussen, 2009, s. 20).

Rasmussen (2009) hevder at institusjonaliseringens effekt på barn er i stor grad er formet av de ansattes perspektiver og beskrivelser av dem, noe som ikke påvirker hvordan barn blir forstått, diagnostisert, og hvilke spesialpedagogiske tiltak som iverksettes (s. 26). Rasmussen

(2009) stiller spørsmål ved hvordan institusjonaliseringen av barndommen kan forme vår forståelse av barns behov og mulige utfordringer (s. 26). Rasmussen (2009) mener det er en økende trend hvor diagnostiseringen og utviklingen av individuelle tilretteleggingstiltak for barn (s.26). Et mønster som antakeligvis hadde vært mindre utbredt hvis barn ikke tilbrakte så mye tid i institusjoner. Ifølge Rasmussen (2009) kan denne praksisen tolkes som en form for sosial kontroll og tilsyn over barn i institusjonelle miljøer, hvor personalet spiller en aktiv rolle i evalueringen av barn (s. 26). Evalueringen av barn skjer ifølge Rasmussen (2009), gjennom ulike metoder, som testing og dokumentasjon, og er en integrert del av institusjonenes daglige praksis (s.26). Videre benytter jeg Foucault for å se nærmere på hvordan livet i institusjoner kan forstås.

Barnehagen som institusjon, kan forstås som en premissleverandør for normalitet. For å forklare dette vil jeg introdusere Foucaults (1975) begrep om *normalitetsmakt* ved å gå veien om verket *Overvåking og straff*, som er en studie av fengselet som institusjon. *Overvåking og straff* som blant annet beskriver den daglige rutinen i et fengsel, belyser endringer og utvikling i måten kriminalitet blir behandlet på, i løpet av de siste tiårene (Hammer, 2017, s. 60). Utviklingen har satt mer fokus på disiplinære tiltak, i motsetning til mishandling, som Foucault påpeker det var mer av før (Hammer, 2017, s. 61). Boken *Overvåking og straff* belyser samfunnets utvikling av straffesystemer, og diskuterer hvordan tidligere former for straff, inkludert tortur og offentlige seremonier, spilte en viktig rolle i samfunnet. Når disse seremoniene ble avskaffet og straffen ble gjort mer institusjonalisert, begynte samfunnet å fokusere på å forbedre effektiviteten av straffen i stedet for å hevne seg. Det ble viktigere å tilpasse straffen til individets atferd, og straffen ble sett på som et middel for samfunnets selvforsvar, heller enn bare en form for hevn. Det ble en større bevissthet rundt hvordan straffen påvirket både individer og samfunnet, og fokuset ble rettet bort fra fengslene og mot mer spesifikke og effektive straffer. Senere endret dette synet seg, og fengslene ble den eneste straffen for mennesker som brøt med loven (Hammer, 2017, s. 61).

Hammer (2017) viser til Foucaults (1975) fire modeller for fengselsteknologi (s.61). Dette illustrerer hvordan fengselet har blitt organisert på, og gir et blikk i utviklingen av den. Blant annet hvordan individet har blitt påvirket av tiltakene i fengselet, samtidig hvordan teknikker, metoder eller midler har variert gjennom årene (Hammer, 2017, s. 61). Det kan se ut til at utviklingen av fengselet, lik utviklingen av barns institusjonalisering, er påvirket av samfunnets syn på straff og kontroll. Uten av å gå i dybden av de fire fengselsteknologiene,

ønsker jeg å presentere hovedtrekkene i utviklingen av fengselet fra Hammers (2017) bok. Fengselet fokuserte på fysisk lidelse og tortur av innsatte, hvor smerte ble sett på som straff. Innsatte ble isolert fra samfunnet, og ble straffet gjennom arbeid og disiplin (s. 64). Disiplinen fortsetter å uttrykke seg gjennom fengslene, men det har blitt et større fokus på utdanning og arbeid som en forberedelse til å bli lydige, arbeidsomme borgere i samfunnet. Utviklingen tar en mer modifisert form, og implementerer overvåking og kontroll av innsattes atferd, i form av teknologiske metoder (Hammer, 2017, s.65).

De fire modellene viser at utviklingen har satt mer fokus på sosial kontroll og disiplinering. Ifølge Hammer (2017) ble teknikkene som blir utøvd i fengslene, rettet mot kroppen og i senere tid, sjelen. Dette kommer til syne gjennom blant annet øvelser, aktiviteter, tidsplanlegging, obligatoriske bevegelser, regelmessige oppgaver, individuell refleksjon, samarbeid og oppnå vaner (s. 62). Dette kan sees i likhet med sosial kontroll og disiplinering som berører institusjoner, slik som barnehager. I barnehagen blir barns hverdag konstruert gjennom planlagte leker og organisere aktiviteter hvor barna blir veiledet i å uttrykke følelser, løse konflikter og forstå egne handlinger. Mekanismene og normene i barnehagen er med på å regulere barnas atferd og handlinger som er med på å opprette orden. I utviklingen av fengslene har også flere fagfolk blitt involvert i hverdagen til de kriminelle, slik som blant annet leger og psykologer (Hammer, 2017, s. 61). Hammer (2017) skriver at de straffedømte i dag vurderes gjennom en normalitetsskala, og metoder og tiltak blir satt i gang for at straffen skal være mest mulig effektiv. Den straffedømte blir også vurdert gjennom diagnoser og prognoser (s. 62). Det skal altså bli undersøkt hvorfor individet brøt med loven, og hvordan kan vi unngå at dette skjer igjen. Selv om formålet og konteksten er forskjellige, deler barnehagen lignende prinsipper. I barnehagen involveres det også annet fagpersonell for å vurdere barnets utvikling og behov, gjennom metoder blir barna målt og vurdert i noe som kan ligne det Foucault (1975) skriver som en normalitetsskala. Dette blir gjort for å undersøke barnets behov og utfordringer, og for å senere legge til rette for eventuelle diagnoser eller for senere utvikling.

Hammer (2017) bruker begrepet *normalitetsmakt*, og forklarer videre gjennom Foucaults bok, at normalitetsmakten påvirker hvordan straffesystemene i samfunnet fungerer (s. 66). Stadig er fengslene under forbedring. Men vi kan se de senere fengselslignende kontroller i nye områder, slik som disiplinære normer, at målet er å motvirke avvik for bedring i hele samfunnet (Hammer, 2017, s.66). Dette kan sammenlignes med kartleggingsverktøy i

barnehagen, og dets hensikt om å identifisere barn med forsinkelser i utviklingen, eller barn som er utenfor “normalen”. Dette utsagnet kommer senere til syne i kapittel 5 og 6 i denne oppgaven. I likhet med dette skriver Foucault (1975) om at det har blitt et større ønske i fengselet om å måle, vurdere, diagnostisere og legge mer merke til det “unormale” (s.66). Hammer (2017) oppsummerer Foucaults beskrivelse av fengslenes virkelighet som et sted med mange regler og prosedyrer som påvirker kropp og sjel (s. 66). Dette kan sees på som en parallell til det som foregår i barnehagen. Ettersom det har blitt større ønske om å kartlegge barn som oppholder seg på institusjoner, som inneholder “voksensskapte” regler og rutiner. Beskrivelsen til Foucault handler om fengslenes bestemte former for kunnskap, og dets driv til å framstille hva som er god oppførsel. Dette påvirker igjen hvordan mennesker oppfører seg, og hvem de er som person, altså deres identitet.

Hammer (2017) skriver at fengslene skal gi mulighet for individets utvikling, og for samfunnets fremgang og at det handler om å måle og sammenligne menneskenes ferdigheter og egenskaper (s.67). Selv arkitekturen og organiseringen av fengslene er nøye planlagt, og man ser en økning av overvåking og veiledning. I fengselet skal mennesker lære å se seg selv på samme måte som de blir sett på av andre, og de skal ta ansvar for egne handlinger (Hammer, 2017, s. 67). I barnehagen er plassering og rom konstruert av voksne for barn, altså det voksne oppfatter som god planløsning som kan være med på å fremme barns utvikling, lek og læring. Samtidig er barnehager arenaer der barn observeres og vurderes. Arkitekturen i mange moderne barnehager er også designet slik at barn kan bli observert. Å sammenligne fengsler og barnehager kan virke motstridende, men likevel er det noen paralleller som er essensielt å trekke frem. Barnehager har også elementer av overvåking som, i barnehagekontekst, man ville kalt observasjon for støtte og veiledning. Overvåking, eller observasjon kommer gjerne i form av kartleggingsverktøy eller programmer som en veiledning og støtte til fagpersonell. Sammenlignet med fengselsstrukturen, er også hensikten til barnehagen å skape strukturerte miljøer, som fremmer individets utvikling og samfunnets vekst.

Overvåking og straff av Foucault (1975), og Rasmussens (2009) beskrivelse av institusjonalisering, utforsker begge hvordan makt utøves og strukturerer individuelle liv. Foucault (1975) skriver om hvordan fengselet og straffesystemet overvåker og kontrollerer innsatte. I likhet med Rasmussen (2009) som fokuserer på hvordan voksenstyrt hverdag organiserer barneinstitusjoner, og hvordan dette former deres identitet og atferd. I utviklingen

av fengsler og barnehage som en institusjon, har innhold og utføring blitt formet av konuransesamfunnets normer og verdier.

3.2 Intimate sphere og policing

I *Govering the soul* beskriver Rose (1999) en nøye observert barndom, der individer blir vurdert og fulgt opp av individer og samfunnet. Barndommen beskriver en tid i livet, som Rose (1999) mener er den tiden som blir mest overvåket av voksne (s. 123). Historien viser et samfunn som har tatt vare på barn, for å sikre samfunnets framtid. Men i moderne tider har trenden økt hvor barn er utsatt for flere deltagende prosjekter, som har som mål å beskytte og tilpasse deres “normale” utvikling. Deltakende prosjekter kan være i form av utdanning, sosiale tjenester eller foreldre- og omsorgsprogrammer. Foreldre har flere roller, blant annet å passe på at barna deres har det de trenger, slik som helsehjelp og utdanning (Rose, 1999, s. 123).

Rose (1999) referer til skolen som en plass hvor barn blir fortalt hvordan de skal oppføre seg, samtidig som de blir passet på, overvåket og får hjelp dersom de har problemer (s. 124). Det har blitt mer fokus på barn i samfunnet i nyere tider, både hjemme, på skolen og i barnehagen. Rose (1999) skriver at familien er lite privat, og som er pådratt forpliktelser og ansvar (s. 124). I det nyere samfunnet har det nydelig kommet fram at barn er egne individer med sosiale rettigheter, som man kan se blant annet gjennom deres krav til utdanning. Barns krav til utdanning, er utenfor familien og foreldrenes makt, men heller en plikt for samfunnet (Rose, 1999, s. 124).

I utviklingen av samfunnet hvor blant annet barn har fått rett til skolegang, kan i følge (Rose, 1999) tyde på at samfunnet bryr seg om barndommen, men egentlig handler det mer om å kontrollere barn og deres familie (s. 125). Denne økende trenden av overvåking er et resultat av samarbeid mellom profesjonelle, politiske og makten i samfunnet (Rose, 1999, s. 125). Donzelot (1975) referer til Foucault analyse som handler om spredning i politiske teknologier og investert i kropp, helse og livsopphold og hvordan dette har påvirket samfunnet (s. 6). Det handler om makt og styring, og Donzelot (1975) presenterer begrepet *policing* for å beskrive denne formen for styring. *Policing* handler ikke kun om straff og undertrykkelse, men fokuserer på å utvikle og styrke samfunnet (s.7). Noe som handler om makt og overvåking, samtidig som det har fokuset på offentlig velferd (Donzelot, 1975, s.7).

Utviklingen av synet på barndommen har også resultert i mer oppmerksomhet rettet til “normaliseringen” av barn, spesielt barn som blir sett på som “problembarn”. Dette er en omfattende prosess som omhandler blant annet at fagpersoner følger opp barn på skolen og i hjemmet (Rose, 1999, s.131). Rose (1999) referer til Donzelot (1975) som beskriver dette som en teknologi som han kaller “tutelary complex”, som går ut på å gjøre familier avhengig av undertrykkende tiltak gjennom eksperthjelp i helse og normalitet. (Rose, 1999, s. 131). Denne eksperthjelpen løste problemer mellom familiens autoritet og samfunnets mål om å, på best mulig måte, sosialisere barn. Eksperthjelpen skapte et bilde av familielivet og rollene innad, som påvirker hvordan mennesker lever. Dette er en teknologi som Donzelot (1975) kaller for “The regulation of images” eller “reguleringen av bilder” (Donzelot, 1975, sitert i Rose, 1999, s. 132). Donzelot (1975) har utforsket hvordan institusjoner og aktører har blitt en del av familiehverdagen, og forklarer om en struktur som har blitt til gjennom politikk, normer og praksiser (s.99). I følge Donzelot (1975) har *policing* bidratt til å forme forventninger til familien, og ansvaret foreldrene har (s. 163). På samme måte har barnehagelæreren mulighet til å påvirke foreldrene, ved å formidle kunnskap, autoritet og erfaring. Med utgangspunkt i Donzelot (1975), forklarer Rose (1999) om familien og det som foregår innenfor hjemmet som en “intimate sphere” eller sfære (s. 126). Likevel klarer staten å påvirke det private hjemmet, gjennom lover, barns velferd og andre aspekter av familieliv (Rose, 1999, s. 127).

Utviklingen av hvordan barn har blitt formet og oppdratt gjennom årene, mener Rose (1999) er et resultat av mange sosialiseringssprosjekter (s. 133). Ekspertenes deltakelse i sosialiseringssprosjektene har skapt ideer og standarder om hvordan barn skal oppføre seg og hvordan barn blir oppdratt, gjennom samfunnets ønske. Dette er en sosialisering som resulterer i spesifikke måter å arbeide på for å styre menneskers tanker og følelser (Rose, 1999, s. 133). Sosialiseringssprosjektene kan ikke unngå å skape et bilde av et “normalt barn” og en “normal familie”. Rose (1999) forklarer normalitet som noe naturlig og sunt, uten problemer (s. 133). I likhet med Rose (1999) kan vi stille spørsmålstegn til om dette er målet til samfunnet, altså fortelle mennesker hvordan de skal oppføre seg og hva som er “riktig”, samtidig identifisere det unormale for å tilrettelegge med tiltak og hjelp. Det er viktig å merke seg at synet på normalitet ikke kommer kun fra ideer, men fra eksperters vitenskapelige kunnskap om barn og deres utvikling. Samtidig kommer også begrepne “unormal” og “normal” fra barn som ansees som problematiske, ulydige eller kriminelle, som har formet

ideer om hva som er normalt eller ikke. Ideen om problematiske barn blir en retningslinje for hvordan ting bør være (Rose, 1999, s. 133).

Ekspertter har formidlet sin kunnskap for å beskrive og kategorisere barns atferd, og har fått autoritet i samfunnet til å diagnostisere og behandle barn. Dette har ikke minst påvirket foreldrene, og skaper også en reguleringsteknologi for hvordan barn skal oppføre seg og hvordan man skal oppdra barn (Rose, 1999), s. 133). Utviklingen av hvordan barn blir oppdratt på, snakket om og behandlet har vært med på å skape standarder og ideer om hvordan oppdragelse skal skje hjemme, innholdet i barnehager og skoler, og barns rolle i samfunnet (Rose, 1999, s. 134). Dette kan sees i lys med bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen, hvor kartleggingsverktøyenes innhold skaper en idé om hvordan barns utvikling skal foregå normalt, og hva som er unormal utvikling. En standard som bidrar til å forme oppdragelsen hjemme.

Rose diskuterer begrepene normalitet og oppdragelse, og hvordan nye former for regulering og styring har påvirket familielivet og individets subjektivitet. Barnehagens praksis og tilnærming til oppdragelse og utvikling, kan påvirke foreldrenes egen rolle. Donzelot (1975) skriver ikke direkte om foreldresamarbeid, men belyser statens perspektiv om at familien er et viktig virkemiddel til samfunnet og dens vekst. En omfattende prosess, som kort fortalt legger standardiserte krav om hvordan barn skal bli oppdratt hjemme, i barnehage og på skolen. Hvis barn følger samfunnets standardisering og utvikles “normalt” i forhold til denne, vil dermed ikke “koste” staten noe. Ideen til Donzelot (1975) peker på hvordan samfunnet ønsker å forme og kontrollere barndommen for å produsere individer som passer inn samfunnets forventninger og normer, hvor blant annet barnehagen har en stor makt, som kan påvirke foreldrenes syn på barns utvikling.

4.0 Forskningsmetode

Dette kapitlet gir en omfattende gjennomgang av den metodiske fremgangsmåten, som danner grunnlaget for denne oppgaven. Fra stadiene før kontakt med informantene, til den avsluttende analysen av funn, vil jeg beskrive valgene som ble gjort i forskningsprosessen. Jeg ønsker å påpeke at i denne oppgaven kaller jeg deltakerne av studien for barnehagelærer, informanter eller ved deres fiktive navn. Gjennom presentasjon av teoretiske konsepter innen kvalitativ metode, vil jeg belyse de metodologiske prinsippene, som har formet denne oppgaven.

Først vil jeg belyse hva kvalitativ forskningsmetode er, og hvordan jeg har anvendt det i studien. Gjennom å presentere fenomenologisk tilnærming, ønsker jeg å vise hvordan perspektivet har påvirket forskningsprosessen, fra formuleringen av forskningsspørsmål til tolkning av funn. Videre vil jeg presentere datainnsamlingsprosessen, med vekt på kvalitative intervjuer. Kapitlet presenterer det semistrukturerte intervjuet, utviklingen av intervjuguide, utvalget og rekrutteringsprosessen.

Jeg gir en oversikt over de etiske retningslinjene som ble fulgt gjennom forskningsprosessen, som inneholder samtykke, anonymitet og konfidensialitet. Videre presenteres dataanalysen, inkludert bruk av fenomenologisk analysemetode og tilnærminger til troverdighet og pålitelighet. Til slutt drøfter jeg rollen min som forsker i studien.

4.1 Kvalitativ forskningsmetode

Forskningens tilnærming er valgt med tanke på teamet for oppgaven, som handler om kartleggingsverktøy og samarbeid med barnas foresatte. Problemstillingen min er *Hvordan opplever barnehagelærerne bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen?* For å oppnå dypere innsikt i temaet, har jeg valgt å anvende kvalitativ forskningsmetode, med en fenomenologisk tilnærming. Kvalitativ forskningsmetode har en bred anvendelse som har til felles at man søker etter forståelse av den sosiale verdenen ved å undersøke deltakernes tolkninger av den (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 89).

En av fordelene med kvalitativ forskningsmetode er dens fleksibilitet. Forskeren kan justere forskningsfokuset og la det veilede mot relevante data, uten nødvendigvis å forlate de opprinnelige målene og retningen for forskningen. Metoden tillater å endre kurs eller følge

nye spor, som kan føre til innsikt og åpne for nye ideer. Dette forutsetter at forskeren er i stand til å tilpasse seg ulike behov i feltet (Clark et al., 2021, s. 350).

Jeg valgte å anvende kvalitativ forskningsmetode for å oppnå en bredere forståelse og kunnskap om hvordan erfarne barnehagelærere tolker fenomenet kartleggingsverktøy i sammenheng med foreldresamarbeid.

4.1.1 Fenomenologisk tilnærming

Fenomenologi kan sees på som en retning, en metode, en stil og en tenkemåte i sammenheng med kunst eller mer vitenskapelige felt. Ideen bak fenomenologi er å utforske folks egen forståelse av virkeligheten. For å oppnå det må forskeren sette sine egne antakelser og forutsetninger til side, slik at hun har mulighet til å møte og forstå informantenes verden (Jacobsen, Tanggaard & Brinkmann, 2020, s. 281). I fenomenologien skal man ikke la personlige oppfattelser påvirke synet på verden. Målet er heller å illustrere en objektiv forståelse av verden, innenfor rammene av subjektet. Dette perspektivet reflekterer positivismen, som understreker viktigheten av å erkjenne at objektivitet i vitenskapen er relativ og subjektiv (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 79).

Clark et al. (2021) påpeker at fenomenologien fokuserer på individet og dens forståelse av verdenen (s. 25). Tilnærmingen søker etter dypere forståelser av fenomener, som er knyttet til menneskelig bevissthet, ved å gå ut ifra sine egne forståelser (Clark, 2021, s.25). Individets forståelse av verdenen, eller deres livsverden, betyr menneskers konkrete virkelighet. Den konkrete virkeligheten går ut på personlige erfaringer, beslutninger, kommunikasjon og handlinger (Jacobsen et al., 2020, s. 284).

Fenomenet i denne master oppgaven er *kartleggingsverktøy i barnehagen og foreldresamarbeid*, hvor jeg ønsker å få barnehagelæreres oppfatninger og tanker rundt fenomenet. Jeg ønsket nøyaktige beskrivelser fra informantene, og brukte oppfølgings spørsmål som et verktøy, for å oppnå nyanserte beskrivelser. Forskning fra et fenomenologisk perspektiv innebærer at man aldri kan ta noe for gitt. Verken andres følelser, tanker eller ønsker. I istedenfor skal man lytte og spørre, samtidig som man legger vekk personlige antakelser, teorier og lignende om et tema (Jacobsen et al., 2020, s. 282).

4.1.2 Kvalitativt intervju

Kvale & Brinkmann (2015) mener det kvalitative forskningsintervjuet har et formål om å forstå sider ved informantens dagligliv, fra personlig perspektiv (s. 46). Gjennom intervjuer med barnehagelærerne, forsøkte jeg å forstå betydningen av kartleggingsverktøy og foreldresamarbeid, gjennom deres perspektiv og livsverden. Jeg som intervjuer, registrerer det som blir sagt, samtidig fortolker meningen med utsagnene, barnehagelærerne kommer med.

Selv om forskningsintervjuet krever en bestemt metode og teknikk, ligner strukturen på en samtale (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Intervjuet med barnehagelærerne kunne minnes en samtale, men jeg var klar over min forskerrolle, og intervjuet var ikke en fri dialog mellom likestilte parter. Det skal være en profesjonell samtale, som implisitt innebærer at det er et asymmetrisk maktforhold mellom intervjuer og informant (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 51). I min rolle som intervjuer, passet jeg på at samtalen i intervjuet holdt seg til tema og unngikk avsporinger.

Underveis i forskningsprosessen har jeg kontinuerlig vurdert og reflektert over mine egne valg og tilnærminger. Jeg har vært bevisst på å ivareta både integriteten til forskningen og informantenes velvære, samtidig som jeg har søkt å få mest mulig innsikt og forståelse gjennom mine interaksjoner med dem. Metodevalget og tilnærmingen min er et resultat av en grundig overveielse av forskningsspørsmålet, konteksten og hensikten med studien.

4.1.3 Semistrukturert intervju

For å kunne svare på forskningsspørsmålet mitt, var det viktig å få fram barnehagelærernes refleksjoner, egne erfaringer og meninger om kartleggingsverktøy i sammenheng med foreldresamarbeid. Derfor valgte jeg semistrukturert intervju til min oppgave. Tjora (2021) kaller semistrukturert intervju for dybdeintervju, i og med at metoden tillater informantene til å gå i dybden av tematikken (s. 242). Tjora (2021) bruker ordet *livsverden*, og mener det er det vi er ute etter av informanten (s.242). I dette tilfelle, barnehagelæreren sin verden, sett fra dens ståsted. Ifølge Tjora (2021) er noen dybdeintervju basert på fenomenologisk perspektiv (s.243).

Jeg tar utgangspunkt i Kvale & Brinkmann (2015) sin beskrivelse av semistrukturert intervju, med et fenomenologisk inspirert perspektiv (s. 46). Gjennomføringen av de semistrukturerte

intervjuene, ble utført med fokus på å skape et trygt og åpent møte og samtale for informantene. Min erfaring med de semistrukturerte intervjuene, var at jeg fikk utdypende beskrivelser fra informantene. Jeg tolket det som at barnehagelærerne var godt kjent med kartleggingsverktøy, og anvendelsen av disse. Samtidig viste barnehagelærerne mye erfaring med foreldresamarbeid gjennom forklaringer og utdypninger. Jeg som intervjuer forsøkte å forstå informantenes betydning av fenomenet kartleggingsverktøy og foreldresamarbeid. Semistrukturert intervju viste seg å være en effektiv metode for å utforske tema fra deltakernes perspektiv.

4.2 Datainnsamling

Vi samler data gjennom kontaktene vi oppretter under feltarbeidet, og vi skaper også data når vi tolker tekstene og visuelle uttrykkene vi studerer. Flexibiliteten i kvalitativ forskning, gir forskeren mulighet til å endre strategier for å utvikle data (Thagaard, 2018, s. 28)

Jeg samlet inn data, gjennomførte jeg et semistrukturert intervju med seks barnehagelærere, i seks forskjellige barnehager. Ved å ta i bruk intervju som datainnsamlingsmetode, kan kunnskap utvikles og intervjuet kan bidra til en dypere forståelse innenfor tematikken. Kunnskapen utvikles i møte mellom forsker og deltaker (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 117). Jeg møtte barnehagelærerne på deres arbeidsplass, og gjennomførte et intervju på ca. 40- 60 minutter.

4.2.1 Intervjuguide

En essensiell forberedelse til det kvalitative intervjuet, var å lage en intervjuguide. En semistrukturert intervjuguide kan referere til en liste med problemstillinger som forskeren ønsker å få svar på (Clark et al., 2021, s. 428). Intervjuguiden skal få fram informantens perspektiv på sin sosiale verden, derfor er det avgjørende med fleksibilitet under intervjuene (Clark et al., 2021, s.428).

Det var viktig for meg at spørsmålene i intervjuguiden, kunne bidra til å svare på forskningsspørsmålene i masteroppgaven, men fra informantens perspektiv. Intervjuguiden min besto av åpne spørsmål. Clark et al. (2021) mener at åpne spørsmål er med på å få intervjupersonen til å respondere detaljert (s.426). Jeg konstruerte en intervjuguide som jeg

delte opp i tre hoveddeler (Vedlegg nr.2). De tre delene skulle dekke områdene som var grunnlaget for å svare på problemstillingen. Den første delen er en liste over problemstillinger, med andre ord de innledende åpne spørsmålene. Den andre delen dekker tilhørende spørsmål eller oppfølgingsspørsmål, som omhandler samme forskningsfokus. Slik tilrettela jeg for fleksibilitet, samtidig som intervjuguiden hjalp meg med å holde fokus. Siste del kaller jeg intervjuguidens verktøy, som kan veilede meg som intervjuer. Den beskriver hvorfor jeg stiller spørsmålene, som er skrevet i intervjuguiden. Eksempel på et innledende åpent spørsmål fra intervjuguiden; *Kan du forklare hvordan du går fram, når du skal ha en samtale med foreldre om kartlegging for barnet?* Her fikk barnehagelærerne mulighet til å fortelle og beskrive, og jeg som intervjuer dannet meg bilder av situasjonene.

Flere av spørsmålene fra intervjuguiden, påvirket barnehagelærerne til å utdype spontane svar. Jeg erfarte ofte at barnehagelærerne satt ord på egne tanker, fra de innledende spørsmålene. Jeg som intervjuer er interessert i hvordan informantene tenker og føler om tema, derfor benyttet jeg meg av åpne spørsmål for å dykke dypere inn i informantenes meninger. Jeg tok inspirasjon fra hva Clark et al. (2021) og gikk bort i fra intervjuguiden, når jeg følte det var behov for å stille nye spørsmål, variere i rekkefølgen eller endre ordlyd (Clark et al., 2021, s. 425). Intervjuene ble alltid avsluttet med; *Er det noe rundt tema vi ikke har snakket om? Ønsker du å tilføye noe til intervjuet?* i tilfelle barnehagelærerne hadde flere tanker å komme med.

4.3 Utvalg

Når jeg skulle velge deltakere til min studie, var det essensielt å tenke på hva jeg ville vite noe om. Barnehagelærere har bestemte erfaringer og kunnskap. Ved å velge utdannede barnehagelærere til intervju, var dette et strategisk valg for å belyse problemstillingen for oppgaven. Clark et al. (2021) mener at strategisk valg av informanter, vil kunne gi mer relevant informasjon som supplement til forskningen (s. 377). Utvalgskriteriene var utdannede barnehagelærere som hadde relativ lang erfaring med å jobbe i barnehage. Samtidig ønsket jeg at barnehagelærerne jobber med og har ansvar for foreldresamtaler, samtidig erfaringer med kartleggingsverktøy.

Jeg tok kontakt med to rådgivere i to forskjellige kommuner, og sendte ut en felles e- post. På e- posten sto det masteroppgavens formål og at jeg ønsket å komme i kontakt med 8- 15

barnehagelærere. Jeg ytret ønske om å komme i kontakt med barnehagelærer som oppfylte utvalgsriteriene. Jeg fikk fort svar fra rådgiverne, som skulle videresende e- posten min til barnehagene i kommunen. På denne måten kunne barnehagelærere som ønsket å delta i intervju, oppsøke meg. Denne metoden for å samle inn utvalg på, gir barnehagelærerne mulighet til refleksjon før et eventuelt svar, og unnvikelse av press.

I første omgang ble jeg kontaktet av to styrere og to barnehagelærere fra ulike barnehager, som alle sammen uttrykte interesse for å delta i intervju. Jeg besøkte styrerne og barnehagelærerne på deres arbeidsplass, og fullførte intervju med dem. Etter en periode med mangel på informant deltakelse, tok jeg selv initiativ til å oppsøke barnehager. Dette var fordi jeg ønsket flere barnehagelærere til å delta. Jeg tok direkte kontakt over telefon med styrere i to forskjellige barnehager, og utførte samme prosedyre som tidligere nevnt. Som resultat tok to barnehagelærere kontakt med meg, etter å ha fått informasjon om studien. Jeg intervjuet barnehagelærerne fortløpende etterå ha gjort avtaler med dem.

Før jeg startet intervju prosessen, bestemte jeg meg for, med veiledning, å etterlyse 8-15 barnehagelærere, som ønsket å delta i studien. Etter intervju prosessen med de seks nevnte barnehagelærerne, tok jeg en beslutning om å avslutte intervjurunden. Beslutningen var begrunnet ut fra den betydelige tids- og reiseinvesteringen som intervjuene krevde. Beslutningen ble også tatt grunnet mengden funn, som har blitt samlet inn gjennom de semistrukturerte intervjuene. På dette tidspunktet hadde jeg tilstrekkelig med informasjon, som ville muliggjøre en grundig besvarelse av min masteroppgave. Dette er noe Tjora (2012) kaller for *metning* (s. 158). Metning betyr det samme som at man har nok data, eller hvis ny empiri ikke bidrar til noe nytt i studien (Tjora, 2012, s. 158). Tjora (2012) anbefaler å avslutte innsamlingen når man opplever metning (s. 158). Resultatet endte jeg ble at jeg endte opp med å inkludere to styrere og fire pedagogiske ledere, fra seks forskjellige barnehager, i fire forskjellige kommuner.

4.3.1 Studiens informanter

Alle informantene i studien, har førskolelærerutdanning eller barnehagelærerutdanning til grunn, og jobber eller har jobbet som pedagogisk leder. To av informantene er nå styrere i barnehagen, mens de fire andre er pedagogisk leder på avdelingen de jobber på. Flere av informantene har også videreutdanning. I modellen nedenfor har jeg laget en oversikt over

informantene. Modellen inneholder deres fiktive navn og navn på barnehage, alder, utdanning, hvor mange års arbeidserfaring de har, og deres nåværende stilling.

Tabell. Studiens informanter

Informanter med fiktive navn	Alder	Utdannelse	Stilling i barnehage	Arbeidserfaring i barnehage
Anna	Ca. 40 år	Førskolelærerutdanning.	Pedagogisk leder	Ca. 12 år
Ingrid	Ca. 50 år	Barnehagelærerutdanning. Mastergrad i barnehagevitenskap.	Pedagogisk leder	Ca. 12 år
Malin	Ca. 50 år	Førskolelærerutdanning.	Styrer	Ca. 25 år
Susanne	Ca. 30 år	Førskolelærerutdanning.	Pedagogisk leder	Ca. 8 år
Martine	Ca. 50 år	Førskolelærerutdanning. Mastergrad i barnehageledelse.	Pedagogisk leder	Ca. 15 år
Lise	Ca. 50 år	Førskolelærerutdanning. Mastergrad i barnehageledelse.	Styrer	Ca. 20 år

4.4 Analyse av datamaterialet

Posthold & Jacobsen (2018) mener en kvalitativ forsker ofte sammenlignes med en kriminaletterforsker, i og med at begge rollene søker etter små biter som senere danner et større og helhetlig bilde (s.140). Datamaterialet som jeg samlet inn er omfattende, noe Postholm & Jacobsen (2018) mener analyseprosessen kan hjelpe med (s. 139).

Analyseprosessen hjalp meg å få en oversikt over materialet som ble samlet inn under intervjuene, slik at jeg kan presentere de på mest mulig forståelig måte. Ifølge Posthold & Jacobsen (2018) startet jeg å analysere allerede da intervjuprosessen ble satt i gang (s. 139).

Under et intervju har forskeren mulighet til å analysere eller tolke, som videre kan føre til oppfølgingsspørsmål (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 140). Det er anbefalt at forskeren noterer seg eller bruker diktafonen til tolkninger, tanker og analyser, både under intervjuprosessen og når materialet skal transkriberes (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 140).

I denne studien gjorde jeg en tematisk analyse for å sortere materialet som ble samlet inn under intervjuprosessen. Analyseprosessen tok utgangspunkt i transkripsjonene fra intervjuene og notater jeg gjorde meg underveis og i etterkant av intervjuene. Resultatet av transkripsjonene er seks forskjellige tekster, som jeg strukturerte i temaer. Alle informantene fikk samme spørsmål fra intervjuguiden, mens oppfølgingsspørsmålene kunne variere noe. Tematisk analyse er en prosess, som blant annet inneholder å få overblikk på datamaterialet. Etter endt intervjuperiode, startet jeg med å notere sammenligninger og ulikheter mellom intervjuene. Senere markerte jeg ut de tydelige, forskjellige temaene i datamaterialet og laget en oversikt over dem. Jeg startet å kategorisere svarene for å få en mer detaljert oversikt.

For å gjøre denne prosessen grundig, spilte jeg av lydopptakene og leste transkripsjonene flere ganger. Etter hvert fikk jeg et bilde av hvilke og hvor mange temaer jeg ønsket å ha med i oppgaven. Jeg ønsker å presentere funnene på en ryddig og oversiktlig måte i oppgaven. Derfor er de åtte kategoriene, som ble konstruert under analyseprosessen, presentert i funnkapittelet.

4.4.1 Behandling av data

I masteroppgaven er det studenten som er forskeren, og forskeren i denne konteksten har ansvar for å gjennomføre studien i henhold til etablerte retningslinjer for forskningsetikk, slik de er utformet av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH, 2021). Etske prinsipper skal ivaretas, både før forskningen har startet, underveis i forskningen, og under skrivingen av oppgaven (Postholm & Jacobsen, 2018, s.246). Etske prinsipper handler blant annet om å reflektere over om gevinstene av studien er verdt eventuelle problemer for informantene eller deltakerne i forskningsprosjektet. Postholm og Jacobsen (2018) henviser til nyere forskning og det grunnleggende humanistiske perspektivet som skal være grunnleggende før, under og etter masteroppgaveprosessen (s. 247).

Grunnleggende punkter i forskningsetikken er at informantene skal delta på frivillig og informert grunnlag, det vil si at de skal være kjent med forskningens formål og hvilke

konsekvenser det har for dem å delta. Det er på denne bakgrunnen at informantene skal gi et informert samtykke. I tillegg stilles det krav om ivaretagelse av anonymitet og om korrekt gjengivelse. Dette prosjektet ble meldt inn, og senere godkjent av Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (Vedlegg 2). Informantene fikk tilsendt informasjonsskriv som oppfylte betingelsene fra Sikt (Vedlegg 1). Før jeg startet intervjuene holdt jeg av tid til eventuelle spørsmål, informantene hadde. Samtidig forklarte jeg informantene hvilke rettigheter, de som deltakere har. Alle informantene signerte et samtykkeskjema samme dag som intervjuene foregikk. Opplysningene om deltakerne er forsvarlig oppbevart.

For å sikre og ivareta anonymitet, har alle deltakerne i studien fått fiktive navn, i tillegg til at indirekte personidentifiserende opplysninger er anonymisert eller fjernet. Det er også konstruert fiktive navn på barnehagen, deltakerne jobber i.

I et forskningsprosjekt skal, som nevnt, deltakelse være frivillig, og deltakerne skal få informasjon om hva deres deltakelse innebærer (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 247). Den frivillige deltakeren skal få full informasjon om undersøkelsens hensikt, hvilke data som skal benyttes, samt fordeler og ulemper som kan påføres dem. Dette mener imidlertid Postholm og Jacobsen (2018) er nærmest umulig, ettersom for mye informasjon kan føre til forvirring, samtidig som ikke alle undersøkelser kan utgi all informasjon siden det kan påvirke forskningsresultatene (s. 248). I istedenfor bruker Postholm og Jacobsen (2018) uttrykket *tilstrekkelig informasjon*, som kan være en retning for å videreformidle den mest essensielle informasjonen tilhørende studien (s. 249). Den tilstrekkelige informasjonen kan formuleres i et informasjonsskriv som skal til deltakerne. Det bør inneholde hva som vil skje i forskningen, forskerrollen, hva skjer med funnene, begrunnelse av forsyningssted, og personer, og fordeler med å delta (Postholm & Jacobsen, 2018, s.249). I min studie er det denne forståelsen av informert samtykke som jeg har lagt til grunn. Ettersom studien ikke omhandler forhold som i utgangspunktet er sensitive for informanten eller tredjepersoner, utsetter personer for press eller tvang, og heller ikke står i risiko for å påføre skade, anser jeg at studien på en god måte ivaretar forskningsetiske hensyn.

4.5 Forskerrollen

Jeg reflekterte nøye, både før intervjuperioden hadde startet, og etter, over hvordan jeg som intervjuer framsto. Jeg la vekt på positive inntrykk i møte med barnehagelærerne. Det første

inntrykket informantene fikk av meg var over telefon, derfor var det viktig at informantene fikk rikelig med informasjon om intervjuprosessen og deres anonymitet. Den nødvendige informasjonen jeg overførte til barnehagelærerne omhandlet blant annet deres rolle og bidrag i prosjektet. Dette anså jeg som grunnleggende, for et vellykket senere møte med informantene. Gjennomføring av intervjuene var avhengig av min forberedelse av intervjuprosessen.

Refleksjonen jeg foretok i intervjuprosessen, handlet blant annet om hvordan min deltakelse kunne påvirke barnehagelærerne, og deres svar og respons. Derfor startet jeg å øve og forberede meg i forkant av møte med barnehagelærerne. Før intervjuene, forberedte jeg meg på å stille spørsmål, både ved gjennomgang av intervjuguiden, men også konstruere oppfølgingsspørsmål. Jeg tilegnet meg kunnskap og øvde på min respons, samtidig øvde jeg på å styre samtalen mot utforskningen av tema, slik at jeg kunne være forberedt på avsporinger. Thagaard (2018) skriver at den beste opplæringen skjer gjennom praksis (s. 94). Etter hvert intervju hørte jeg på opptakene, for å selv reflektere over min egen rolle. Første intervju var påvirket av bekymringer og tanker, men det sto flere intervjuer jeg hadde, vokste selvtilliten min.

Min erfaring som barnehagelærer kan ha spilt en rolle i min tilnærming som forsker. Som utdannet barnehagelærer har jeg selv bestemte forventninger eller forhåndsoppfatninger om temaet i studien. Min bakgrunn kan også ha påvirket formulering av spørsmålene i intervjuguiden, samt tilleggsspørsmål og oppfølgingsspørsmål. Ikke minst kan min erfaring og bakgrunn ha påvirket hvordan jeg har tolket svar, eller forståelsen av deltakernes perspektiver. Det er mulig at informantene har blitt påvirket av min utdanning og erfaring, som kan påvirke kommunikasjonen. Det kan føre til begrensninger i dybden av deres forklaring, eller at de etterlater viktige momenter.

Fordelene med å være utdannet barnehagelærer inkludere en dypere forståelse av barnehagemiljøet. Dette har hjulpet meg med å stille relevante spørsmål og tolke funnene med større innsikt. Samtidig kan kjennskapen til barnehagemiljøet ha begrenset min evne til å være åpen for nye perspektiver eller utforske problemstillinger på mer kritisk måte. Derfor er det viktig for meg å være bevisst på min rolle som forsker og hvordan min erfaring og bakgrunn kan ha påvirket studien. Jeg tok hensyn til dette ved å praktisere refleksivitet gjennom hele forskningsprosessen, og ved å være åpen og utfordrende til mine egne forutsetninger og forventninger. Dette har bidratt til å sikre at min forskning er så nøyaktig og rettferdig som mulig, til tross for mine egne erfaringer.

4.5.1 Forskningens kvalitet

Forskning er en pågående prosess, som er med på å avdekke og forstå biter av virkeligheten. På den måten tilegner vi oss kunnskap, som vi senere kan presentere. Dette er forskningens intensjon (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 219). Forskningens kvalitet avgjøres av måten kunnskapen er generert på, ikke kun et resultatet av studien. For å kunne bedømme kvaliteten i forskningen, er forskeren avhengig av kritisk beskrivelse, om konstruksjonen av forskningsteksten. Kunnskapen som er samlet inn, tar utgangspunkt i en konkret setting, og forskeren vil ofte vektlegge kunnskapens mangfold. Konstruksjonen av kunnskapen skapes i møter og dialoger, mellom forsker og forskere, forsker og deltakere av studien og forskere og dem som leser studien. Dette er med på å tolke funnene (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 220)

God kvalitet i forskning er ifølge Postholm og Jacobsen (2018), at en forsker som forankrer sin egen forskning i teori og tidligere forskning, som fører til dialog med annen forskning (s.242). En forsker som redegjør for valgene sine, og som reflekterer over hvordan valg har påvirket resultatene, blir også sett på som en god forsker. Dette handler om transparens – at man gjør forskningsprosessen og -resultatene tilgjengelig for kritikk. Det er viktig at en god forsker engasjerer seg i dialog med de som danner grunnlaget for forskningen (Postholm & Jacobsen, 2018, s.242).

Kvaliteten i forskninger er ikke alene avhengig av dialog om substansen, men også gyldighet og pålitelighet er to essensielle punkter. Forskningens gyldighet refererer til hvilke konklusjoner en forsker faktisk kan rettferdiggjøre basert på dataene de har samlet inn. Forskningens pålitelighet handler om i hvilken grad, vi kan stole på innsamlet funn i et forskningsprosjekt (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 222). Sammen med overførbarhet, danner de tre begrepene troverdighets kriterier i en studie (Postholm & Jacobsen, 2018, s.223).

Min utdanning og arbeidserfaring påvirket valget av informanter. Jeg har kjennskap til barnehagemiljøet, men ikke så mye kjennskap til bruken av kartleggingsverktøy i samsvar med foreldresamarbeid. Likevel hadde jeg en formening om hvem jeg skulle kontakte for å få informanter, ikke minst hvilke kvalifikasjoner jeg ønsket at informantene skulle ha, slik at jeg kunne svare på forskningsspørsmålet i oppgaven. Valg av metode påvirket barnehagelærerne til dyp refleksjon rundt levde erfaringer, på deres egne premisser. Og jeg som forsker fikk dypere forståelse rundt deres perspektiver.

Gyldighet kan sees på som om det vi har kommet frem til, altså konklusjonene, er gyldig for studiens innhold (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 223). Jeg vurderte og reflekterte over hvor representativt mitt utvalg var, og hvordan funnene kunne generaliseres til like kontekster, ved å argumentere for mine valg gjennom oppgaven. Jeg reflekterte over hvordan og hvor ofte ulike tema dukket opp. På den måten kunne sette dem i sammenheng med hva som kommer frem i annen forskning.

Nettskjema- Diktafon app ble benyttet under intervjuene i oppgaven. Programmet ble ikke bare benyttet for å gjøre transkriberingen mindre utfordrende, men for å sikre troverdig overføring av muntlig tale til tekst. Lydfilene er lagret, men slettes etter oppgaveinnlevering. Thagaard (2018) bruker begrepet reliabilitet i istedenfor begrepet pålitelighet. Thagaard (2018) referer til en kritisk vurdering om utførelsen av et prosjekt er utført pålitelig måte (s.187). For å styrke påliteligheten i min oppgave, var det essensielt å være nøyaktig i transkripsjonene. Opptakene ble automatisk transkribert, men selv hørte jeg over lydfilene flere ganger for å få ordrett transkripsjon.

Hensikten med oppgaven er å drøfte og belyse barnehagelærernes erfaringer med kartleggingsverktøy i sammenheng med foreldresamarbeid. Overførbarhet handler om hvorvidt vi kan anvende resultater fra en undersøkelse, på andre sammenhenger enn den vi faktisk har studert (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 223). Jeg ønsker at oppgavens tema kan bidra til fremtidige diskusjoner og refleksjoner rundt kartleggingsverktøy i barnehage, med vekt på foreldresamarbeidet.

5.0 Presentasjon av kartleggingsverktøyene som anvendes i barnehagene

I dette avsnittet fremlegges kartleggingsverktøyene som ble nevnt og snakket om, under intervjuene med barnehagelærerne. Jeg vil redegjøre for TRAS, ALLE MED, Askeladden, “Liten og ny i barnehagen” og Språkkista. TRAS og ALLE MED fremstår som de to primære kartleggingsverktøyene som benyttes i barnehagen til informantene. Det er viktig å oppnå en helhetlig forståelse av kartleggingsverktøyenes struktur og anvendelse, grunnet innsikten leseren får. Leseren kan få oversikt over hvilke kartleggingsverktøy som blir brukt i informantenes barnehager, samtidig hva verktøyene måler og samler inn av informasjon. Identifiseringen er avgjørende for forståelsen av hvordan barn evalueres og måles. Ved å identifisere og analysere strukturen i kartleggingsverktøyene, får leserne innsikt i hvilke kriterier og standarder som legges til grunn for vurdering av barns ferdigheter og utvikling.

5.1 TRAS

Oppgavens presentasjon av TRAS bygger på artikkelen *TRAS (Tidlig Registrering Av Språkutvikling)* skrevet av Erna Horn og Unni Espenakk (2002). Erna Horn er ifølge artikkelen, amanuensis ved Universitetet i Oslo og Unni Espenakk er rådgiver på Bredtvet kompetansesenter (Horn & Espenakk, 2002). Både Universitetet i Oslo og Bredtvet kompetansesenter er to av institusjonene som har vært med på å utvikle TRAS.

Det pedagogiske kartleggingsverktøyet, TRAS står for tidlig registrering av språkutvikling. TRAS er et observasjonsverktøy som blir brukt til å observere barns språkutvikling i alderen 2-5 år, i det daglige samspillet. TRAS er et samarbeidsprosjekt, utviklet av Bredtvet kompetansesenter, Eikelund kompetansesenter, Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo, Senter for atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger og Senter for Fleseforskning. Dette er flere institusjoner i det statlige spesialpedagogiske støttesystemet og Universitet i Oslo, som har vært med på å utvikle TRAS. Representantene fra de ulike institusjonene er fagpersoner som arbeider med barn, med sterkt forsinket språkutvikling (Horn & Espenakk, 2002).

Ifølge Horn & Espenakk (2002) er formålet med TRAS er å få økt kunnskap og interesse for barns språkutvikling. Samtidig hevder forfatterne at TRAS bidrar til kompetanseutvikling av barnehageansatte, ved å rette oppmerksomheten til fremgangsmåter, forklaringer og utfordringer som påvirker barnas språkutvikling (Horn & Espenakk, 2002). Horn og

Espenakk (2002) skriver at språkutviklingens forsinkelser henger sammen med risikoen for vansker senere i utviklingen. Dette begrunnes med at språkevnene er relatert til andre kognitive funksjoner, fremtidige lese og skrivevansker, lærevansker, psykososiale vansker etc. Det antas at TRAS som tidligintervenering kan bidra med å forebygge vansker for forsinket språkutvikling (Horn & Espenakk, 2002).

TRAS- skjemaet legger vekt på 8 områder: Samspill, kommunikasjon, oppmerksomhet, språkforståelse, språkbevissthet, uttale, ordproduksjon og setningsproduksjon (Horn & Espenakk, 2002). Fagboken om TRAS, og TRAS observasjonsskjema er utgitt av Info Vest Forlag. Fagboken og observasjonsskjema er ment for å bruke sammen. Fagboken er skrevet av Unni Espenakk, Jørgen Frost, Margaret Klepstad Færevaaag, Inger Kristine Løge, Ragnar Gees Solheim og Åse Kari H. Wagner, og gir en teoretisk omtale av ulike språklige aspekter, samtidig forslag til tiltak. TRAS består altså av fagboken, TRAS- observasjonsskjema, TRAS- skjema uten aldersinndeling, lydbok og idèperm – Tiltak til TRAS (Espenakk et al., 2011).

Figur 1 viser TRAS- skjema. Skjemaet er en sirkulær figur delt i 8 deler. To av delene er farget rødt, der det står språkforståelse og språklig bevissthet. De neste tre delene er farget grønn, hvor det står uttale, ordproduksjon og setningsproduksjon. De tre siste delene er farget blått og delt inn i samspill, kommunikasjon og oppmerksomhet. De fargede områdene tilhører spørsmål, som skal svares på av den som utfører kartleggingen. Et spørsmål kan for eksempel være: *Følger barnet sosiale spilleregler?* Den som utfører kartleggingen, skal så skravere et felt i den sirkulære modellen, for å svare på spørsmålet om barnet som blir kartlagt. Svaralternativene er helt, delvis eller ikke i det hele tatt.

Figur nr.1. TRAS. Observasjon av språk i daglig samspill. Info Fest Forlag (2002)

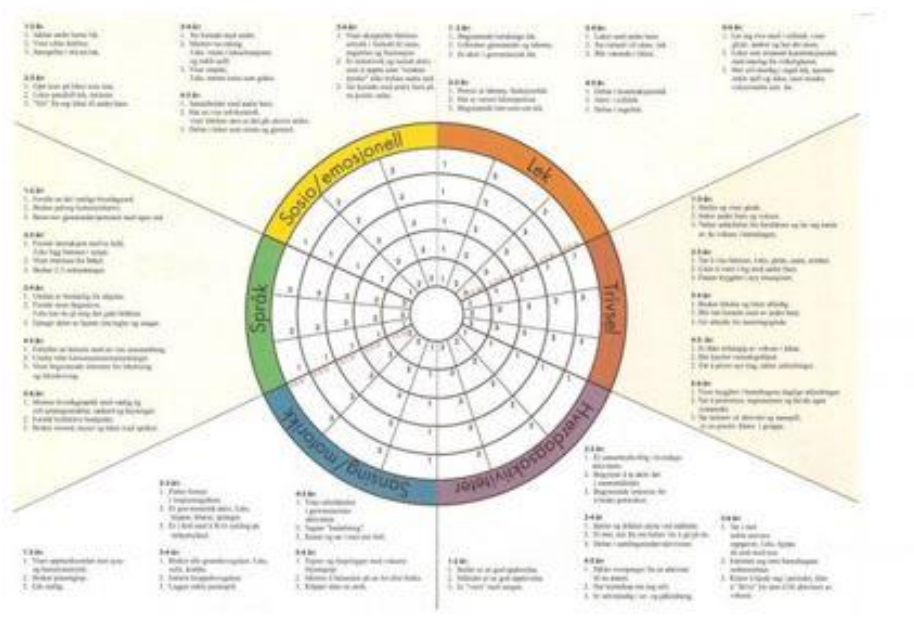
5.2 ALLE MED

ALLE MED er et observasjonsmaterieell, som består av observasjonsskjema og veilederhåndbok. Observasjonsredskapet ble utviklet i 2006 i samarbeid mellom Eigersund kommune ved barnehagesektoren og Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT) har hatt med Læringsmiljøseneteret (SAF/ UIS) (Løge et al., 2015)

ALLE MED Håndbok er et veiledningshefte som er en del av observasjonsmateriellet, skrevet av av Inger Kristine Løge førsteamanuensis, Læringsmiljøseneteret, UIS Karina Leidland, barnehagekonsulent Eigersund kommune Mette Ruby Mellegaard, Spesialpedagog Eigersund kommune Aud Harriet Sleveland Olsen, styrer Husabø barnehage, Eigersund Kommune og Toril Waldeland, logoped/ spesialpedagog, PPT, Eigersund kommune (Løge et al., 2015). Forfatterne mener ALLE MED Håndbok skal være en praktisk hjelp til observasjonsskjemaet. Observasjonsskjemaet eller ALLE MED - sirkelen, som den blir omtalt som i ALLE MED Håndbok, mener forfatterne skal brukes på alle barn i barnehagen (Løge et al., 2015). Forfatterne hevder at observasjonsskjema skal fremstille barnets utvikling på en lett måte. I ALLE MED Håndbok står det at både veiledningshefte og observasjonsskjemaet skal bidra til forberedelse og gjennomføring av foreldresamtalene i barnehagen, eventuelt andre samarbeid barnehagen har og det pedagogiske arbeidet gjennomført av ansatte i barnehagen (Løge et al., 2015).

ALLE MED skal bidra til det pedagogiske planleggingsarbeidet i barnehagen, og er utarbeidet for på premis av barnehagens praksis og erfaring (Løge et al., 2021). Observasjonsskjemaet skal kunne bli brukt på alle barna i barnehagen, og som skal følge barnas utvikling gjennom tiden i barnehagen. Samtidig skal det være et hjelpemiddel i foreldresamtaler, og en veiledning for personalet (Løge et al., 2021).

ALLE MED skjema observerer barnets utvikling, som dekker seks utviklingsnivåer: språkutvikling, lek, sosio- emosjonell utvikling, hverdagsaktiviteter, trivsel og sansemotorisk utvikling (Løge et al., 2021). Observasjonsskjemaet består av en sirkel som er delt opp i de seks utviklingsnivåene. Utviklingsnivåene er fargelagt i forskjellige farger og er delt opp i alderstrinn. Når barnehagelæreren skal fylle ut skjemaet, får en hjelp av forklaringer til hvert alderstrinn, som skal være til støtte for utføringen. Forklaringene som tilhører hvert alderstrinn skal være en representasjon av barnets utvikling (Løge et al., 2021). Figur 2 viser ALLE MED- skjema.

Figur nr. 2. ALLE MED observasjonsmaterieill. Info Vest Forlag (2021)

5.3 Askeladden

Askeladden er et screeningverktøy, utviklet i 1994 av Sissel Næss og Olav Sveen, i samarbeid med Bergen kommune. Ifølge Kunnskapsdepartementet (2011) er Sissel Næss og Olav Sveen to logopedar. Screeningverktøyets målgruppe er barn fra alderen 2 til 6 år

(Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 75). Askeladden er en språkscreeningstest, som hevdes skal være med på å identifisere barn med språklig forsinkelser. Fagpersonen som bruker Askeladden, måler ekspressivt språk og kognitive funksjoner. Askeladden er et verktøy som Kunnskapsdepartementet (2011) sier skal være enkelt å bruke for fagpersoner, og som kan være med på tilrettelegging og etterfølgende innsats for forebygging mot sen språklig utvikling hos barna i barnehagen (s.76). Verktøyet består av en rød sekk som inneholder 31 ulike gjenstander, et skjema og en håndbok (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.76).

Askeladden består av en test, som barn og kartlegger sammen skal gjennomføre. Testen består av 9 deltester; objektbenevning, artikulasjon, farger, setningskonstruksjon, taktil formoppfatning, funksjon og relasjon, visuelt-, og auditivt korttidsminne og kategorisering. Verktøyet kommer også med en håndbok som beskriver formålet, målgruppen, hvordan testen skal gjennomføres, testens innhold og Askeladdens teoretiske grunnlag (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.77).

Kunnskapsdepartementet (2011) skriver at kartleggingen skal gjennomføres som en lek, på en måte som ikke barnet skal kjenne seg vurdert, og det skal helst gjennomføres hvor den som kartlegger og barn er alene i et rom (s. 78). Kartleggeren beregner barets testresultat i en poengscore fra 0-3 poeng. Scoren fra testen blir skrevet ned og barnet blir sammenlignet med normen som tilsvare barnets alder (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 78)

5.4 Liten og ny i barnehagen

Modellen Liten og ny i barnehagen er ifølge NTNU (2021) skapt for å sikre en god overgang fra hjem til barnehagen, for de yngste barna som starter i barnehagen. Modellen er utviklet som et samarbeidprosjekt mellom Trondheim kommune og RKBU Midt- Norge 2018-2023 (NTNU, 2021).

På NTNU.no kan man finne brosjyrer til både foreldre og ansatte, og videoer om gode tips fra May Britt Drugli. May Britt Drugli er professor ved NTNU og har vært med på utviklingen av prosjektet Liten og ny i barnehagen (NTNU, 2021). Brosjyren med navn *Liten og ny i barnehagen, Infomasjon til ansatte* er skrevet av May Britt Drugli, Anne Synnøve Brenne og Margrethe Midtsand. Brosjyren inneholder blant annet generell informasjon til ansatte om prosjektet, og om hvordan ansatte kan jobbe for å få en bedre overgang for barna som starter i barnehagen. I brosjyren oppfordres det til jevnlig refleksjon om hvert barn, og en anbefaling

om relasjonsvurdering etter 4-6 uker etter barnet har startet i barnehagen, og gjennom hele barnehageåret (Drugli, Brenne & Midtsand, 2023, s.15). *Liten og ny i barnehage, Informasjon til foreldre* av samme forfattere, inneholder blant annet informasjon om prosjektet og hvor viktig det er med foreldreaktiv tilvenning. Brosjyren forteller om hvordan barn kan reagere i en tilvenning uten foreldre. Drugli et al. (2023) oppfordrer foreldrene tilrettelegger for tid med barnet, etter barnehagedagen deres er ferdig (Drugli et al., 2023, s. 11).

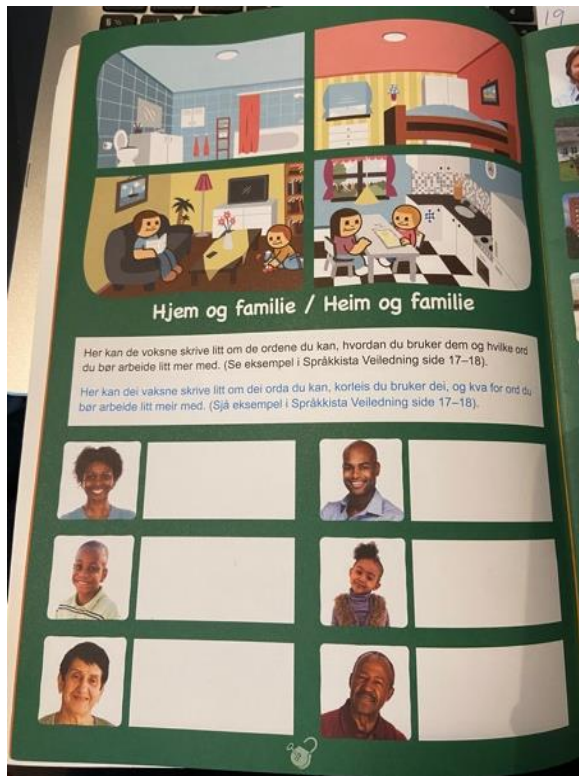
I utviklingsløpet av modellen, ble det foretatt et prosjekt hvor det blant annet ble testet ut *foreldreaktiv tilvenning* i fem dager i barnehagen. Foreldreaktiv tilvenning referer til tilvenning for barn i barnehageoppstart, hvor foreldrene til barna er aktive i prosessen. Tilvenningen ble evaluert i en trinnvis modell, og utviklerne av prosjektet fikk tilbakemeldinger fra foreldre og barnehageansatte (NTNU, 2021). Den trinnvise modellen er bygd opp av tre faser med navn; “før oppstart”, “ved oppstart” og “den første tiden uten foreldre”. Trinnet, “før oppstart” består av forberedelse av barnehageansatte, informasjon til foreldrene, besøk i barnehagen og foreldresamtale samt møte. “Ved oppstart” er det trinnet som består av den tidligere nevnte, fem dagers foreldreaktive tilvenningen. “Den første tiden uten foreldre” består av støtte i barnehagen og hjemme, korte dager for barna i barnehagen, refleksjonssamtaler med personalgruppen knyttet til tilvenningen (NTNU, 2021).

Liten og ny i barnehagen har et mål om å fremme en tilpasset tilvenningsprosess, for de yngste barna skriver NTNU (2021). Tilvenningsprosessen går ut på å gi barna tid slik at de har mulighet til å bli kjent i barnehagen. Foreldrenes rolle i prosjektet er tilstedeværelse og for å vise trygghet ovenfor barna. Ifølge NTNU (2021) bygger modellen på teori om små barns utvikling og overganger, samt forsknings- og erfaringsbasert kunnskap.

5.5 Språkkista

Språkkista - praktisk stimulering for barnehagen er en konkret kiste, som inneholder materiell som bilder, spill, CD med sanger, rim og regler og et veiledningshefte. Innholdet i språkkista skal være en inspirasjon og veiledning til arbeidet med språkstimulering i barnehagen. Med språkkista følger det med et veiledningshefte og en arbeidsbok. Begge heftene er skrevet av Nina Indseth Bråthen. Det har blitt utviklet en app for mobiltelefon og nettbrett, som er en videreutvikling av den fysiske Språkkista. Appen tar utgangspunkt fra innholdet i Språkkista. Veiledningshefte med navn *Spåkkista veiledning*, gir veiledning og inspirasjon til aktiviteter

slik som sang, lek og tips til barnebøker (Bråthen, 2012). Arbeidsboka har navnet *boka mi*, som beskrives som barnets arbeidsbok. Boka mi er bygd opp på *språkkista veiledning*, og inneholder temaer hvor barnet og den voksne i barnehagen skal samarbeide sammen med. Boka mi er også ment som en dokumentasjon på både baret's og barnehagens arbeid, og som et støtteverktøy i foreldresamarbeidet (Bråthen, 2012). Her er et bildeeksempel på innholdet i Boka mi:

Figur nr.3. Personlig bilde fra Språkkista. *Boka mi*. 2012. Nina Indseth Bråthen.

5.6 Avsluttende

Ovenfor har jeg presentert forskjellige verktøy, som barnehagelærerne fra intervjuene har uttalt seg om. Presentasjonen inneholder opplysninger om verktøyene, som er relevant for oppgavens innhold og tema. Jeg presenterer verktøyenes karakteristika, samt deres formål og mål. Presentasjonen kan være med på å belyse likheter og forskjeller mellom verktøyene. Verktøyene nevnt ovenfor har flere synonyme navn, slik som screeningverktøy, manualer, metoder etc. Uavhengig av format, benytter jeg kun begrepet kartleggingsverktøy i denne oppgaven, med et ønske om at det blir oversiktlig for leseren.

Det er utfordrende å finne en klar definisjon på hva kartleggingsverktøy i barnehage er. Med inspirasjon fra Kirkebøens (2013) begreper, *beslutningstaking og beslutningshjelpemidler* tolker jeg kartleggingsverktøy som et *beslutningsredskap*. Et redskap eller en metode som benyttes av fagfolk for å evaluere og ta beslutninger av barns utvikling, egenskaper og tilpasninger innenfor barnehagekonteksten. Jeg benytter kun begrepet kartleggingsverktøy i denne oppgaven, med et ønske om at det blir oversiktlig for leseren.

Pettersvold & Østrem (2019) påpeker den store økningen av metoder og manualbaserte programmer som har dukket opp blant annet i skoler og barnehager, de siste tiårene (s. 7). Pettersvold & Østrem (2019) mener innføringen av metoder og programmer, er en del av den effektive innsatsen som blir lagt inn tidlig i barns liv, for å utjevne sosiale forskjeller (s.7). Videre skriver forfatterne at ettersom det viser seg som vilkårlig hvilke metoder og manualer som blir anvendt, og at det er forskjellige begrunnelsene for implementeringen i skoler og barnehager rundt om i landet, er det på tide med mer kunnskap om programmene (Pettersvold & Østrem, 2019, s. 8).

Søkeprosessen etter informasjon om de presenterte kartleggingsverktøyene var utfordrende, med unntak av TRAS og ALLE MED. Overordnet synes jeg det står lite om kartleggingsverktøyenes bakgrunn og skapere, men heller blir jeg vist vei til hvor jeg kan kjøpe verktøyene og hvor mye de koster. Jeg oppnådde innsikt i innholdet av kartleggingsskjemaene og hva som er deres formål, men det var begrenset tilgang på forskning som omhandlet dem. I likhet med Pettersvold & Østrem (2019) stiller jeg også spørsmål om programmene støtter barnehagen som en utdanningsinstitusjon, og dens formål (s. 32). Jeg står igjen med blant annet spørsmål om hvor mye forskning som ligger til grunn, for konstrueringen av verktøyene? Og hvordan sikrer man at verktøyene er validert og pålitelige?

6.0 Funn

Jeg ønsket å få svare på problemstillingen: *Hvordan opplever barnehagelærerne bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen?* Med følgende underspørsmål: *Hvilke kartleggingsverktøy bruker barnehagelærerne, og hvordan bruker de dem? Hvilken rolle opplever barnehagelærerne at kartleggingsverktøyene spiller i samarbeidet med barnas foresatte?* gjennom semikonstruerte intervjuer, med seks barnehagelærere. I dette kapitlet redegjør jeg for funnene fra intervjuene. Funnene er avgjørende for å kunne gi en helhetlig og informativ besvarelse på problemstillingen min.

Jeg presenterer kartleggingsverktøyene som barnehagelærerne snakker om, under intervjuene. Samtidig presenterer jeg når kartleggingsverktøyene blir tatt i bruk av barnehagelærerne som gir en innsikt i deres praksis. Jeg legger fram hvilke synspunkter barnehagelærerne har om verktøyene. Denne informasjonen er viktig for å forstå barnehagelærerens perspektiver, hvordan kartleggingsverktøy oppleves og blir brukt i praksis. Videre presenterer jeg erfaringene barnehagelærerne har med foreldresamarbeid, og om bruken av kartleggingsskjemaer i foreldresamtalen. Jeg spurte blant annet barnehagelærerne om hvordan de går fram når de skal ha en samtale med foreldrene om kartlegging av barnet og hva som er viktig å tenke på i et slikt møte, for å få et bilde av situasjonen og få fram barnehagelærernes refleksjoner og fremgangsmåte. I dette kapitlet kommer det fram om barnehagelærerne bruker kartleggingsskjemaer i foreldresamtaler, og deres begrunnelser. Avsluttende forteller barnehagelærerne om hvordan de har oppfattet foreldrene i møter med kartleggingsverktøy, og om det har oppstått utfordrende møter med foreldre der samtalen handler om kartlegging av barnet. Jeg håper dette kapitlet er med på å belyse barnehagelærernes perspektiver gjennom tema kartleggingsverktøy og foreldresamarbeid.

6. 1 Hvilke kartleggingsverktøy brukes i barnehagene?

Under intervjurundene med barnehagelærerne ble de bedt om å identifisere hvilke kartleggingsverktøy som anvendes på deres arbeidsplass. Resultatene av undersøkelsen indikerte at to kartleggingsverktøy ble nevnt gjentatte ganger av informantene. Samtlige seks barnehagelærere bekreftet bruken av TRAS-, og ALLE MED – skjema i barnehagen. Barnehagelæreren Anna benytter seg i tillegg av Askeladden og “Thronheimsmodellen”, som jeg ble informert om under intervjuet, opprinnelig er kjent som “Liten og ny i barnehagen”. “Liten og ny i barnehagen” ble også gjennomført på Malin sin arbeidsplass.

Susanne snakket om språkkista, og uttalte seg: *“Vi har også språkkista liggende her. Men den har vi liten erfaring med ... vi har den i hvert fall liggende her”* (Susanne).

6. 1.1 Tidsbruk og anvendelse

I den påfølgende delen av intervjuet, ble informantene spurt om de tidligere nevnte kartleggingsverktøyene, var pålagt å bruke. Blant informantene var det kun Anna som bekreftet at bruk av ALLE MED i Gran barnehage var pålagt. *“Her i barnehagen, eller i kommunen bruker alle barnehagene ALLE MED. Det er pålagt”* (Anna). Lise forklarte at deres barnehage er av begrenset størrelse, med et få antall barn. Som et resultat av dette har de kapasitet til å vie tid til å benytte kartleggingsverktøy for å kartlegge alle barna. Hun utdypet ved å peke på tilgjengeligheten av ressurser, som tillater dem å gjennomføre kartleggingstester og observasjoner. I kontrast til Anna svarte fire barnehagelærere, Ingrid, Malin, Susanne og Martine, at ingen kartleggingsverktøy var pålagt og brukes i deres barnehager, heller ikke anvendte de ikke kartleggingsverktøy på alle barna, slik som Lise.

Det er frihet under ansvar. Det er noe med det å gjøre jobben din, det er det som er pålagt. Det handler om å avdekke vanskene så fort som mulig. Du skal jo gjøre det jobben krever av deg. Så jeg bruker det heller en gang for mye, enn en gang for lite.
(Ingrid)

Alle informantene hadde forskjellige svar på når kartleggingsverktøyene ble tatt i bruk. *“Når jeg ser at barna er på riktig utviklingsnivå, så har ikke jeg behov for å ta verken TRAS eller ALLE MED. Hvorfor skal jeg bruke tiden på det?”* (Ingrid)

Hvorfor skal man bruke masse tid på å kartlegge når det ikke er behov hos barnet? Så lenge jeg ikke blir tvunget til det, så kommer det aldri til å skje. Hvis ikke det kommer en nasjonal retningslinje på at vi må, så gjør vi det ikke her. (Malin)

Susanne svarte: *“Tras er jo et skjema som er laget for at man skal bruke det ved behov og ikke for alle”*

Uavhengig av om bruken av kartleggingsverktøy var pålagt eller ikke, ble begrepet "behov" hyppig fremhevet i mine samtaler med barnehagelærerne. Til tross for mangelen på konkrete definisjoner av begrepet "behov" fra informantene, ble eksempler på situasjoner som kastet lys over deres oppfatning av begrepet, forklart. Disse situasjonene kunne omfatte endrede atferdsmønstre og/eller forsinket utvikling hos barnet. Barnehagelærerne indikerte at i slike tilfeller ble kartleggingsverktøy ofte initiert som det første tiltaket, i tillegg til pedagogisk tilrettelegging og systematiske observasjoner. Min tolkning av begrepet "behov" i denne sammenhengen var knyttet til situasjoner der et barn avviker fra typisk utvikling, og som resulterer i bekymring som krever oppfølging, gjennom kartlegging og eventuelle senere spesialpedagogiske tiltak. Jeg ble fortalt at hvis tiltakene barnehagen har satt i gang ikke fremmer forbedring i situasjonen til barnet, tar barnehagen saken videre til et tverrfaglig ressursteam som alle kommuner har.

Jeg har ulike erfaringer med ressursteam. Jeg har prøvd alt, jeg har brukt min kunnskap, jeg har tilrettelagt og satt i gang tiltak før jeg kommer dit. Hvis jeg kommer dit, så er jeg tom for ideer. Og da snakker jeg om kartlegging, både av barnet, barnegruppen og personalet. (Ingrid)

Jeg tolker det Ingrid sier som at når barnehagen har satt i gang tiltak for å støtte barnets utvikling, men ser begrenset eller ingen forbedring, indikerer det behovet for en mer grundig vurdering og analyse av situasjonen. Det er da Ingrid benytter seg av ressursteamet i kommunen, som består av fagpersoner med ulike spesialiseringer, som kan tilføre annen kompetanse og perspektiver til situasjonen.

Anna, som er pålagt til å benytte ALLE MED i sin arbeidssituasjon, uttrykker at betydelige ressurser av hennes arbeidstid blir investert i utfylling av dette skjemaet. Hun beskriver at på hennes arbeidsplass anvender de avdelingsmøtene som en arena for gjennomgang av ALLE MED. Anna forklarer: *"Også på avdelingsmøtene går vi gjennom den sånn at alle er enige, eller at noen andre har noe å tilføye. Vi bruker jo mange kartleggingsverktøy egentlig ..., men de andre vi bruker er mer sånn hvis vi trenger det."* Tilsvarende deler Lise under intervjuet, informasjon om hvordan kartleggingsverktøy tas i bruk under personalmøter ved hennes arbeidsplass.

Vi har brukt planleggingsdagen i oktober til å gjennomgå kartlegging. Pedagogene har godt av den oppfølgingen av resten av personalet. På den måten får også fagarbeiderne bidra til å sette litt inn om hvert barn. Kanskje de har sett noe annerledes enn det pedagogene har. (Lise)

Hun indikerer at denne praksisen muliggjør kollektiv evaluering av barnas utvikling. Lise vektlegger at slike verktøy er en verdifull arbeidsmetode for personalet, som fremmer refleksjon, samarbeid og faglig vekst i personalet. Denne observasjonen fra Anna og Lises intervjuer indikerer at kartleggingsverktøyene er integrert som en rutinemessig praksis i en samlet personalgruppe, som benyttes som et middel for faglig refleksjon, samarbeid og kontinuerlig faglig vekst. Jeg tolker dette som at kartleggingen ikke kun handler om å vurdere barnets utvikling, men også om å etablere noen felles forståelser i personalgruppa.

Susanne informerte meg om at deres tilnærming til kartlegging, involverer kollektiv innsats under avdelingsmøtene. Hun understreket viktigheten av at alle personalet var enige om de observasjonene og funnene som ble dokumentert i barnas kartlegginger. Susanne forklarte videre at ikke alle barna i barnehagen der hun jobber, gjennomgår en kartleggingsprosess, og at dette er et valg basert på barnehagens pedagogiske filosofi. Hun forklarte at i gjennomsnitt er det rundt tre til fire barn i året, som blir kartlagt i sammenheng med utvikling og atferd. Susanne avslørte også at hun selv har utviklet et observasjonsskjema med åtte definerte punkter, som hun anvender for å vurdere barnets aldersadekvate og andre relevante aspekter. Dette kan indikere at Susanne føler det er mer behov for et kartleggingsverktøy som inneholder aspekter ved barnets utvikling og behov, som ikke er tilstrekkelig dekket av allerede eksisterende verktøy.

Martine forklarte at også hun benytter seg av kartleggingsverktøy tre til fire ganger i året. Dette er forbindelse med undring over barnets utvikling, sier hun. Ved undringer blir det tatt i bruk TRAS- og ALLE MED- skjema. Jeg fikk inntrykk av at i barnehagen der Martine jobber, har de ikke rutinepreget kartleggings bruk, og at verktøyene ble brukt kun når det absolutt var nødvendig. Martine forklarer: *“Det er mest for dokumentasjonens del, og litt for min del”*. Utsagnet til Martine antyder at kartleggingsverktøy primært blir brukt for å oppfylle dokumentasjonskrav. Hvis dette er tilfelle, kan det være et tegn på at selve hensikten med kartleggingen, som er å evaluere barns utvikling, blir nedprioritert eller oversett. Dette kan

sees på som et for stort krav om dokumentasjon over evaluering av barns utvikling, eller manglende kunnskap om hvordan kartleggingsverktøy anvendes.

Ingrid har et engasjement for kartlegging, og hun benytter denne praksisen når hun kjenner på en undring rundt barnets utvikling. Hun understreker: *"Jeg kartlegger ikke bare for moro skyld. Veldig ofte har jeg en magefølelse, og den må følges opp."* Ingrid viser til et omfattende bruk av kartleggingsverktøy i sitt arbeid, og det kommer frem at på arbeidsplassen til Ingrid, opererer de ikke med faste rutiner for når slike verktøy skal tas i bruk. Hun forklarer: *"Jeg liker ikke rutinepregede aktiviteter. Det handler om kvalitetssikring. Det er alt vi gjør"* Jeg tolker dette som at Ingrid mener at hennes kompetanse til å bruke skjønn og profesjonell vurdering er en sentral del av kvalitetssikringen i hennes arbeid, og at hun derfor ikke føler behovet for faste rutiner når det gjelder bruk av kartleggingsverktøy. Jeg blir fortalt at kartleggingsverktøyene blir hovedsakelig brukt av Ingrid for personlig refleksjon og evaluering, ofte i løpet av individuell planleggingstid. I likhet med Susanne har også Ingrid utviklet sine egne kartleggingsverktøy, som er rettet mot lesing og lek.

Jeg er veldig opptatt av lesing og lek, så jeg har utarbeidet mine egne observasjonsskjemaer på lek for eksempel. Det er også et verktøy du bruker for å avdekke noe, eller hvis du har mistanke om noe. Jeg er opptatt av å bruke verktøy som ikke krever så mye tid, men at det ikke går utover kvaliteten heller. (Ingrid)

"Vi har valgt å implementere en tilnærming hvor vi ikke insisterer på kartlegging av alle barn" innleder Malin. Hun forklarer videre at kartleggingsverktøyene TRAS og ALLE MED, blir tatt i bruk når det oppstår bekymring eller når situasjonen avviker fra forventningene. Gjennom intervjuet kom det frem at Malin unngår å anvende kartleggingsverktøy, med mindre det er helt nødvendig. Hun gir et eksempel på en slik nødvendig situasjon: *"TRAS og Askeladden bruker vi i forhold til spesifikke situasjoner med barn, for eksempel manglende lyder. Da får man tydelige indikasjoner på hvilke lyder barnet strever med."*

På linje med Susanne og Ingrid, deler Malin informasjon om et eget konstruert kartleggingsverktøy. Personalet har sammen utformet et eget kartleggingsskjema som Malin beskriver: *"Vi har laget vår egen kartlegging i forhold til hvordan barna inkluderes i lek. Dette bruker vi jevnlig."* Malin kunne ikke gi detaljer om navn, opprettelsestidspunkt eller opphavsperson for det selvkonstruerte verktøyet, men beskrev det som enkelt og et

avkryssingsskjema. Skjemaet skulle fylles ut over flere uker, og inkluderte spørsmål som "Hvem leker barnet med?" for å sikre at alle barna hadde lekekamerater i barnehagen. Malin understreket klart at formålet med dette skjemaet ikke var å teste barnet, men å observere hvordan barnet trivdes.

Et jeg stilte barnehagelærerne spørsmålet: *"Hvilke kartleggingsverktøy tar du i bruk i barnehagen?"* Under intervjuene med barnehagelærerne, ble fem ulike kartleggingsverktøy nevnt av informantene. TRAS og ALLE MED er to kartleggingsverktøy som blir brukt av alle barnehagelærerne i undersøkelsen. Liten og ny i barnehagen blir brukt av to barnehagelærere, Askeladden blir kun nevnt av en barnehagelærer, i likhet med Språkkista, som også kun blir nevnt av en barnehagelærer. Det viser seg at de fleste av barnehagelærerne ikke benytter kartleggingsverktøyene som en del av sin daglige rutine, men tar dem i bruk når behov oppstår. Jeg ble informert av om at kartleggingsverktøyene ikke nødvendigvis blir brukt for å kartlegge alle barna i barnehagen, men hovedsakelig for barna i barnehagen som personalet har bekymringer rundt. Det var kun en informant som forklarte at de benyttet seg av kartleggingsverktøy, for å kartlegge alle barna i barnehagen. Samtidig var det kun i Anna sin barnehage at det var pålagt å bruke ALLE MED. I tillegg til dette observerte jeg en trend om blant halvparten av informantene, der de hadde konstruert sine egne kartleggingsverktøy.

6.2 Synspunkter rundt kartleggingsverktøy

Så langt har jeg presentert bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen til barnehagelærerne, og hvilke kartleggingsverktøy de tar i bruk. I dette avsnittet blir det lagt fram hvilke oppfatning og tanker barnehagelærerne har om noen spesifikke-, men også generelt kartleggingsverktøy.

"Kan du dele din oppfatning av kartleggingsverktøy?" var et spørsmål jeg stilte barnehagelærerne.

Anna uttrykte i intervjuet en positiv holdning til bruken av det pålagte kartleggingsverktøyet ALLE MED. Hun mente at kartleggingsverktøy, generelt sett, var nyttige som hjelpemidler, men understreket at de unngikk å bruke de som ble oppfattet som en byrde, med mindre det var pålagt. Anna ga uttrykk for en generell tilfredshet med bruk av kartleggingsverktøy, da hun opplevde dem som verktøy for å ha mer kontroll over barnehagens praksis. Hun

identifiserte imidlertid mangelen på tilstrekkelig opplæring i bruken av slike verktøy som en negativ faktor, og påpekte behovet for mer systematisk opplæring og kurs.

På samme måte ga Susanne uttrykk for en positiv oppfatning av ALLE MED verktøyet, men hun opplevde TRAS-skjemaet som uoversiktlig og rotete. Til tross for denne oppfatningen, anbefalte hun likevel nyutdannede barnehagelærere å benytte slike kartleggingsverktøy. Hun mener at nyutdannede barnehagelærere ville dra nytte av den strukturerte tilnærmingen som kartleggingsverktøyene tilbyr.

Lise mener også at kartleggingsverktøy kan være et godt redskap for nyutdannede i barnehage, *“noe å lene seg på”* sier hun. Videre sier Lise at hun synes verktøyene TRAS og ALLE MED har gode eksempler og veiledning på hvordan man skal anvende kartleggingsskjemaene. Jeg oppfattet det som at Lise henviser til veiledningsbøkene som følger med kartleggingsskjemaene, slik som Fagboken om TRAS eller ALLE MED Håndbok. Som sies å skal ha sin hensikt med å støtte personalets arbeid med kartleggingsskjemaene, og gi en faglig forankring. Under intervjuet virket det som at Lise stiller seg ukritisk til konstruksjonen, og bruken av kartleggingsverktøy i barnehage.

Kartleggingsverktøy er nyttig redskap, kommer an på hva du gjør ut av det. Det å observere, det er også å kartlegge. Skriver du en praksisfortelling, så er det også en måte å kartlegge situasjonen. Det er nyttig redskap, men jeg er imot å kartlegge for morroskyld. (Ingrid)

Ingrid forklarer om en regelmessig bruk av kartleggingsverktøy, og viser en bevissthet rundt valg av verktøy og tidspunkt for bruk. Hennes evne til å utvikle sitt eget kartleggingsverktøy indikerer en dyptgående forståelse og engasjement for kartleggingspraksisen. Selv om hennes svar kan virke forvirrende først, gir de inntrykk av en grundig gjennomtenkning av hver anvendelse av kartleggingsverktøyene. Jeg tolker det som at hun både verdsetter bruken av slike verktøy samtidig som hun er selektiv i bruken av det, basert på situasjonens kontekst og behovet for vurdering.

Er alt av kartleggingsverktøy nyttig? Hvor ofte forsker man på det? Er det mer en rutinepreget sak? For rutiner er jo bare noe som gjentar seg, det er ikke fornyende.

Hvorfor bruker vi det egentlig? Har vi forskning på det her? Det er mange aspekter ved det. (Ingrid)

Ingrid uttrykte betydningen av å ha en kritisk tilnærming til kartleggingsverktøy. Og viste bekymring over et historisk mønster i profesjonen hvor mangelen på motstand og kritisk refleksjon førte til ukritisk aksept av kartleggingsverktøy.

I likhet stiller Martine seg kritisk til kartleggingsverktøy. Barnehagelæreren forteller at hun synes punktene i skjemaene ikke alltid stemmer med virkeligheten. Hun påpeker viktigheten av å bruke skjønn, og ikke la verktøyene styre en selv.

Jeg er skeptisk, ikke skeptisk, jeg bruker det jo, men mer selv. For jeg synes det ikke alltid dekker seg veldig godt. På en kartlegging kan det for eksempel stå "kan telle til ti", også krysser man av på at barnet kan det. Men sånn ... det sa jo ikke så mye om matematisk forståelse. Men barnet er jo god på å bygge Lego, det å konstruere, og se sammenligninger, og ha forståelse for mengder. Det kommer ikke så godt fram på verktøyene. (Martine)

Malin fortalte hvor skremmende det er at kartleggingsverktøy påpeker så mange feil hos barna. "*Er kartleggingsverktøy et hjelpemiddel?*" spurte jeg Malin. "*Det kan være det ... Men jeg tenker at den teorien om at alle barn skal kartlegges er jeg helt imot*" svarte barnehagelæreren. Vi snakket om den brede utviklingen av kartleggingsverktøy i barnehagen.

Det har blitt til at vi leiter etter feil. Det krever mye mer av et barn å være i barnehagen nå, enn det gjorde før. Og det tenker jeg er noe av barnehage Norges store problem. (Malin)

I likhet med Ingrid, uttrykte Malin bekymring angående behovet for økt innblanding, blant barnehageprofesjonelle i en politisk påvirket barnehagekontekst. Selv om hun virket tilfreds med den eksisterende graden av metodisk frihet, når det gjaldt bruk av kartleggingsverktøy i barnehagen, uttrykte hun bekymring over den tidligere utviklingsretningen som barnehagesektoren hadde tatt. Jeg tolket at Malins bekymring kunne komme fra tidligere uttalelser og forslag om kartlegging av alle barn i barnehagen, som for eksempel i Stortingsmelding 41 (2008-2009) om "*Kvalitet i barnehagen*". I stortingsmeldingen kom

regjeringen med et forslag om at alle barn i barnehagen skulle underlegges kartlegging. Spesielt med fokus på språkkartlegging ved hjelp av verktøy (Stortingsmelding nr. 41, 2009). Denne politikken uttrykte en tydelig forventning til bruk av kartleggingsverktøy. Jeg tolket det som at Malin var bekymret av en eventuell begrensning av pedagogisk frihet, og manglende hensyn til individuelle behov hos barna.

Det var jo en periode for noen år siden da alle skulle kartlegges og sånn, politikere som drev å herja rundt. Og da kjente jeg veldig på det. Hvis det blir innført på nytt, må jeg rope enda litt til. (Malin)

6. 3 Foreldresamarbeid

I det tidligere avsnittet ble det gitt en oversikt over bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen. Inkludert informasjon om hvilke verktøy som benyttes, når de anvendes, samt barnehagelærernes generelle meninger og utsagn om disse verktøyene. I dette avsnittet vil fokuset rettes mot foreldresamtaler og samarbeid med foreldre. Før avslutningen av intervjurundene, var målet å danne en forståelse av situasjoner der foreldre involveres i kartleggingen av sitt eget barn. Samtidig var det et ønske å få klarhet i om barnehagelærerne inkluderer kartleggings skjemaer i foreldresamtalene. Dette vil gi et helhetlig bilde av hvordan kartleggingspraksisen integreres i foreldreinvolvering og samarbeid i barnehagemiljøet.

Alle seks barnehagelærerne jeg intervjuet hadde ansvar for foreldresamtaler i barnehagen. Jeg mottok like svar fra informantene, en obligatorisk foreldresamtale på høsten, og en på våren som ikke var nødvendig for alle. Jeg oppfattet at samtalen med foreldrene, som foregikk på våren var frivillig for de fleste i alle seks barnehagene. Barnehagelærerne kontaktet heller foreldrene som det var nødvendig å ha samtale med på våren.

6. 3. 1 Relasjoner mellom barnehagelærer og foreldre

Under intervjuene med barnehagelærerne ønsket jeg å få fram deres perspektiver og praksis når det gjelder foreldrene og samtaler om utfordrende situasjoner hvor det har blitt anvendt kartlegging av barnet. På den måten får vi et innblikk av barnehagelærernes profesjonelle tilnærming og hvordan de arbeider med den betydelige relasjonen med foreldrene. I intervjuene stilte jeg spørsmålet *“Hva er viktig å tenke på når du møter foreldre, i en samtale der tema er kartlegging av barnet?”*

Min oppfatning er at Anna legger stor vekt på tidlig relasjonsbygging med foreldrene. Anna snakket tidligere om at hun skapte relasjoner med foreldrene i bringe og hente situasjoner, noe som hun mente kom godt med på senere foreldresamtaler.

Jeg tenker at det beste for de er forståelse, i hvert fall hvis det også er kjent på noe hjemme. Og trygge de på at vi vil barnets beste. At vi ønsker at dette skal bli bedre. Så vi bygger oss opp en tillit og en god relasjon til foreldrene. Og da blir det sånn at det er veldig hyggelig og møtes til samtale. Hyggelig å kunne få prate sammen. Og dele erfaringer. Så jeg tror det og er viktig da, at de føler at vi kjenner ungene deres. (Anna)

På samme måte som Anna, vektlegger Malin betydningen av å bygge relasjoner, spesielt i de korte møtene under hente- og bringesituasjoner. Hun anser den begrensede tiden man har med foreldrene i gangen, som betydningsfull på lang sikt. Malin mener at disse korte interaksjonene legger grunnlaget for etableringen av et samarbeidsforhold, og at dette har stor innvirkning når det kommer til foreldresamtalene. Hun understreker at bekymringene hun som barnehagelærer måtte ha angående barnet, blir adressert i disse små møtene i garderoben. Malin er opptatt av å unngå overraskelser under foreldremøtene, og poengterer viktigheten av å ha et allerede etablert samarbeid med foreldrene når disse samtalene finner sted.

Men jeg tenker stort sett så er man jo i en barnehage veldig imøtekommende, og man møter foreldre to ganger om dagen. Kontra skolen. Man har jo den daglige kontakten hele tiden. To ganger om dagen er det på en måte face to face. (Malin)

Malin anser det som viktig å kommunisere til foreldrene at hensikten ikke er å endre på deres barn, men å bistå barna med å mestre ulike situasjoner. Det essensielle for Malin er å tydeliggjøre at barnehagen er en støttende ressurs for barnets utvikling og trivsel, og ikke et sted for å korrigere eller endre barna.

Det er alltid, alltid, alltid den voksne som har ansvar. Og det er ikke barnet som, altså når barnet ikke mestrer en samlingsstund, aldri klarer å sitte stille, så må vi gjøre det i praksis. Fordi vi må jo på en måte legge opp til at barnet skal mestre, og det er det vi prøver å formidle til foreldrene. (Malin)

Lise snakker om viktigheten av et grundig forarbeid, for å etablere og styrke relasjonene med foreldrene. Dette forarbeidet, slik Lise beskriver det, innebærer å investere tid og innsats i å bygge relasjoner med barna til foreldrene. Dette grunnleggende arbeidet legger grunnlaget for å skape tillit og forståelse mellom personalet og familiene, noe som igjen bidrar til en mer effektiv og samarbeidsorientert relasjon mellom barnehagen og foreldrene.

Hvis man har gjort et grundig forarbeid, man har observert barnet masse, man kjenner barnet godt, en har fokus på at dette vil vi bare for ditt barns beste ... altså man burde bare være åpen og ærlig med foreldrene. Da pleier de å åpne seg veldig tilbake igjen.
(Lise)

Ingrid mener det er viktig å være forberedt på enhver foreldresamtale som oppstår. Ifølge barnehagelæreren involverer det å vite litt om foreldrene og hvem de er.

Hele poenget og intensjonen med samtalen er at vi skal forstå hverandre. Så det er det som er greia. Du må på en måte skaffe deg litt bakgrunns info på foreldrene. Også det å snakke om for at jeg skal gjøre jobben min, så er jeg pliktig til å gjennomføre en del kartlegginger. Så forklarer man rundt det hva det handler om. Og hvorfor gjør man det. Og lære nye ord og begreper. For det skal kartlegges, men da må du vite hva det handler egentlig om. Men for at de skal jobbe med det hjemme, stimulere, så må de vite hva det handler om. Hvorfor er det viktig? (Ingrid)

Jeg forsto det som at Ingrid legger betydelig vekt på å gi grundige forklaringer og informasjon til foreldrene. Hun ser forberedelse og tidsbruk som kritiske elementer i sitt samarbeid med foreldrene. Ingrid understreker at god forberedelse og tilstrekkelig tid, har en betydelig innvirkning på å oppnå et vellykket samarbeid, hvor gjensidig forståelse står sentralt. Ingrid tar seg tid til å skaffe seg informasjon om foreldrene før samtalen, og forbereder seg også på mulige reaksjoner fra dem, spesielt i tilfeller hvor bekymringer rundt barnet skal snakkes om. Denne tilnærmingen reflekterer Ingrids engasjement for å legge til rette for en åpen og tillitsfull dialog med foreldrene, hvor deres bekymringer og følelser blir møtt med empati og respekt.

Men når du skal ta det på en måte ved bekymring, så er det også å vite om de er i en benektelsesfase. Det er jo liksom å planlegge fra du kaller de inn til samtalen. Det

handler om å være forberedt, og det handler om å forstå de, anerkjenne den benektelsesfasen og legge ting frem. På en god måte. Så du må både beskrive og begrunne. Jeg er litt opptatt av å, hvis jeg kan si det, legge frem utfordringer og gi de med en gang løsninger på det (Ingrid)

Ingrid fortalte under intervjuet at fremleggelse, og ordbruk har en påvirkning på en god, kvalitetsmessig foreldresamtale. *“Det handler om å være en menneskekjenner”* sier hun, og fortsetter å forklare viktigheten med å kunne ulike former for kommunikasjon. Hun sier at målet med foreldresamtalene er at det alltid skal komme barna til gode.

Hvordan man presenterer ting er så viktig. Prøve å trygge foreldrene i at det går fint og likevel på en måte. så tenker jeg det viktigste er å i hvert fall ha fokus på det positive, og det barnet mestrer. Når jeg har fokus på det positive skaper jeg jo trygghet og den respekten for både foreldrene og barnet deres. (Susanne)

Jeg oppfatter at Susannes positive holdninger spiller en viktig rolle i å fremme et godt samarbeid med foreldrene. I samtalen med Susanne var det tydelig at hennes fremste prioritet er barnets trivsel og utvikling, noe som hun ønsket å formidle til foreldrene gjennom å vise til kartleggingsskjemaer under foreldersamtaler. Susanne legger vekt på betydningen av å ha et fokus på barnets behov og velvære i all kommunikasjon og samhandling med foreldrene. Hun ser på dette som en essensiell del av et vellykket samarbeid, hvor foreldrene føler seg trygge og engasjerte i barnets oppvekst og utvikling.

Martine ga uttrykk for bekymring over den begrensede oppmerksomheten og tidsbruken som blir viet til foreldrene. Hun betrakter dette som en av de mest viktigste aspektene ved rollen som barnehagelærer. Martine mener at å bygge sterke og tillitsfulle relasjoner med foreldrene er av stor betydning for å oppnå et vellykket samarbeid.

Det kjenner jeg at er veldig essensielt, og jeg ser jo i barnehagehverdagen, at jeg gjerne skulle brukt mer tid på det. Jeg tror nok når jeg vet at jeg skal ta opp en ting, så prøver jeg jo hele tiden å ha et nært foreldresamarbeid når det gjelder å gjøre med tiltak i forkant. Sånn at du begynner å kjenne at du har en relasjon. (Martine)

I samtalen med Martine, spurte jeg henne om hvorfor det var så viktig å ha en god relasjon med foreldrene. Til å begynne med forklarte hun at dette gjorde hennes jobb som barnehagelærer lettere, men fremfor alt mente hun at det var avgjørende å samarbeide med foreldrene om et felles mål. Dette målet var å sikre barnets trivsel og velvære både i barnehagen og hjemme. For Martine var det også av stor betydning å fokusere på de positive aspektene ved samarbeidet med foreldrene. På samme måte som i samtalen med Susanne, oppfattet jeg at Martines positive tilnærming bidro til å bygge en god relasjon med foreldrene til barna i barnehagen. Denne fokuseringen på det positive skaper en arena av tillit og samarbeid.

Jeg er veldig bevisst på dette her. Sånn at ikke det som på en måte er fokuset blir utfordringene, men at jeg trygger på at jeg ser barnet ditt for den det er. Ja, det er en utfordring hos ditt barn, men det er jo så mange andre ting også, så jeg prøver ikke å fokusere på for masse av utfordringene. Så det er en sånn balansegang på det her mellom det å sette fingeren på det som vi må jobbe sammen om, og det her med at de skal få en god følelse på at han eller hun blir sett for den de er. Jeg jobber mye med å bekrefte foreldrene på ting som går bra. (Martine)

Det er tydelig at barnehagelærerne er opptatt av å etablere gode relasjoner til foreldrene. Gjennom deres refleksjoner og erfaringer er det tydelig at tidlig og kontinuerlig investering i relasjoner med foreldre legger grunnlaget for et vellykket samarbeid mellom hjem og barnehage. Jeg tolker svarene jeg fikk av barnehagelærerne at å investere tid og innsats i disse relasjonene, legger grunnlaget for senere foreldremøter som inneholder tema om kartlegging av barnet.

6. 3. 2 Bruken av kartleggings skjema i foreldresamtale

Uavhengig av hvilke kartleggingsverktøy som blir brukt i barnehagene, eller hvor ofte det blir brukt, undersøkte jeg om barnehagelærerne tok med seg kartleggings skjemaer til foreldresamtalene, og om de ble presentert for foreldrene.

Det er klart at vi bruker den, vi bruker den til å si også hvis det er behov da at "her er det veldig mange hull i kartleggingen, så her må vi faktisk vurdere om vi skal melde videre til tverrfaglig team. (Anna)

Anna forteller at hun bruket kartleggings skjema i foreldresamtaler. Det er foreldresamtaler hvor barnehagen ønsker å samarbeide med barnets hjem, om noen områder hvor barnet ikke viser vekst i utviklingen. Eller samtaler hvor kommunens tverrfaglige team skal bli involvert i barnets situasjon.

Også legger vi det fram sånn at, det er ikke sånn at vi hvis vi ikke kan fargelegge den ene biten så er løpet kjørt, det er jo ikke sånn. Vi sier for eksempel at ja her står det “kan vise følelser uten at det går utover andre” da kan vi si at vi kan ikke se det i alle situasjoner i barnehagen. Men hvordan er det hjemme? Så får de fortelle litt hvordan det er hjemme. Også får vi en liten pekepinn på, okay har det barnet egentlig problemer med følelsesregulering eller er det situasjonen i barnehagen som gjør at det er vanskelig? (Anna)

I samtalen med Susanne, oppfattet jeg at Susanne synes det er et hjelpemiddel å ha med kartleggings skjemaer i en foreldresamtale.

Men jeg tenker at jeg i hvert fall har alltid pleid å ha med meg skjemaene inni foreldresamtalene. For å på en måte forsterke det jeg sier. Eller for å vise til noe som mangler. Men jeg synes at for de barna hvor det kanskje er ekstra behov, så synes jeg det kan være en fin måte å vise foreldre. Så jeg synes det er greit å ha det å vise til, hvis man da har en plan for veien videre også (Susanne)

I likhet med Susanne, virket det som Lise også brukte kartleggings skjemaer på foreldresamtaler som et hjelpemiddel. Samtidig som at hun ga uttrykk for at det var essensielt at foreldrene forsto hva skjemaene gikk ut på.

Ja, for da kan man vise de sirklene, og forklare litt overordnet på at her følger vi med på språkutvikling, her følger vi med på oppmerksomhet, og gi eksempler på det hva det menes med sirklene. (Susanne)

Martine indikerer at foreldrene blir aktivt inkludert i kartleggings skjemaene som barnehagen tar i bruk. Hun benytter disse skjemaene regelmessig under samtaler med foreldrene, og understreker viktigheten av dette. Samtidig som hun gir uttrykk for en positiv holdning til sin

egen arbeidsmetode. Dette tyder på at Martine ser på kartleggingsskjemaene som nyttige verktøy for å engasjere foreldrene i barnas utvikling. Og for å skape en åpen og samarbeidsorientert dialog mellom barnehagen og hjemmet.

Jeg synes det er veldig viktig å ha med på foreldresamtale. Så sender jeg ut skjema til foreldrene, sånn at de er innforstått med punktene. Også gir jeg de informasjon om at jeg kommer til å forhåndsutfylle det, men jeg vil gjennomgå det skjemaet med dem, sånn at de eventuelt kan komme med andre synspunkter på den beskrivelsen. Og det pleier de å gjøre. Da er det jo bare en god følelse å vise de et kartleggingsverktøy.

(Martine)

I motsetning til de andre informantene, legger ikke Malin fram kartleggingsskjemaer for foreldrene. Malin mener at foreldrene ikke virker opptatt av et skjema, men heller hvordan de kan samarbeide for at barnet skal ha det bra.

Det er ikke ofte jeg har tatt med selve kartleggingsverktøyet og vist foreldrene. Ja, jeg tenker at det blir så veldig sånn at det kan påpeke veldig feil, da. At det er lettere at vi heller forteller det barnet er bra på, det det synes er litt vanskelig. Men på en litt mer skånsom måte, egentlig. (Malin)

6. 3. 3 Utfordrende situasjoner

Videre i intervjuene med barnehagelærerne, ble de bedt om å beskrive en utfordrende situasjon de hadde opplevd i møte med foreldrene, der kartlegging av barnet var involvert.

Anna delte at gjennom sine 12 år som barnehagelærer hadde hun ikke møtt mye motstand i slike situasjoner. Det tok henne en stund å reflektere før hun kunne komme på en relevant situasjon å dele.

For noen år siden var det en samtale som vi skulle ta opp det med tverrfaglig team og litt sånn vi visste at de foreldrene ikke kom til å ville det på grunn av redsel. De er ikke fra Norge, de kommer fra et land hvor det er veldig skambelagt alt det med psykisk helse. Og det var de åpne om det, i den foreldresamtalen, at det var vanskelig for de. Og det visste jeg på forhånd, også hadde jeg med meg en fagarbeider som hadde bedre relasjon til de foreldrene enn det jeg hadde sånn at vi kunne være to. Også

da var vi to som hørte det på en måte, hørte det samme. To som kunne dele på å prate litt og fortelle ulike erfaringer om ulike opplevelser. Så det er det beste, for da er vi flere lissom. (Anna)

Anna beskrev situasjonen uten å gå i dyp detalj, men det var tydelig at hun opplevde utfordringer knyttet til språklig kommunikasjon. Dette var kjerneområdet for problemene i denne situasjonen. Jeg fikk inntrykk av at Anna ikke oppfattet foreldresamtaler og samarbeid som spesielt problematisk, og det virket som om hun ikke hadde hatt mange slike samtaler tidligere.

Ingrid innleder alle foreldresamtaler på samme måte. Hun understreker betydningen av å være grundig forberedt, spesielt når hun er klar over at det kan komme utfordrende samtaler. Hun begrunner dette med viktigheten av å minne foreldrene om, hva hennes rolle som barnehagelærer innebærer. Ingrid er alltid forberedt på mulige sterke reaksjoner, men håper at foreldrene vil vise forståelse for den viktige arbeidsinnsatsen som utføres.

Jeg forklarer foreldrene, ... Så jeg begynner alltid med det som står i min stillingsbeskrivelse. Og hvis ikke jeg gjorde det som står der, så hadde jeg ikke gjort jobben min, sier jeg til de. Så hvis jeg ser at her er det noe, og kartleggingen viser at her er det noe, så går jeg videre med saken.

Det handler ikke om at jeg ønsker å ha en diagnose på ditt barn. Det handler om at jeg ser at her er det noe som ikke stemmer (Ingrid)

Jeg oppfattet at Ingrid ikke ønsket å fortelle om en spesifikk krevende situasjon som har skjedd. Men hun mente selv at de fleste utfordrende samtalene hun hadde med foreldre, var nesten helt like. Selv sier hun at på tross av utfordringene som oppstår, så går det i det aller fleste tilfeller greit. Videre i samtalen spurte jeg Ingrid på hva hun la i begrepet "utfordrende samtale".

Det kan være hvis foreldrene har nektet barnet sitt helsehjelp. Da kontakter jeg barnevernet. Sånne samtaler har jeg vært med på flere ganger. Da pleier jeg å si det samme til foreldrene hver gang. Hvis du kjører for fort, hva er konsekvensene av det? Bot eller miste lappen, sant? Det er konsekvensene. (Ingrid)

Barnehagelærerne beskriver få detaljerte, utfordrende situasjoner som har oppstått. Jeg mottar mer sammenligninger, og generelle eksempler. Men det blir ofte nevnt minoritetsspråklige familier, og at utfordringene ligger på kulturforskjeller og språket.

En krevende situasjon, ... minoritetsspråklig, eller barn fra andre kulturer, der det er vanskelig, ikke sant? For man bruker jo også telefontolk. For da har vi gått mange runder, men foreldrene synes nok det er så skummelt. Og hvordan man får godt forklart det, via en tolk på et annet språk, det funker ikke der i hvert fall. Og det har med kulturelle forskjeller å gjøre, tenker jeg. På hvordan man ser på barn, hvem sitt ansvar ting er. Og det var en situasjon hvor foreldrene til et barn i endte faktisk med å ta barnet ut av barnehagen. Det var ordentlig mistillit. (Malin).

Susanne deler en historie som synes å ha likhetstrekk med Ingrid's erfaring, når det gjelder utfordrende samtaler med foreldrene.

Jeg hadde en gang, eller det var kanskje mer krevende for meg da. Men jeg hadde et flerspråklig barn. Foreldrene var polske, snakket veldig dårlig norsk, og barnet snakket også veldig dårlig norsk, til tross for at han har gått i barnehage siden han var virkelig liten. Så vi følte jo at han burde hatt mer norsk i språket sitt til å gå fulltid i barnehage, så mye. Å være såpass integrert lissom. Så vi så jo der etter hvert at her er det flere språklige utfordringer enn bare at han er flerspråklig. Og da var prosessen veldig krevende, fordi foreldrene forsto ikke hva jeg mente. De var veldig hyggelige foreldre, men kanskje litt sånn «laid-back» og «tar ting som det kommer»-type. Så de forsto ikke helt hva vi mente. Og vi prøvde å sette i gang språktiltak og mye forskjellig. Og skjønte at «her må vi ha henvisning videre til logoped, sånn at han får hjelp». Og da var det veldig krevende å få foreldrene med på den ballen. Litt fordi de ikke forsto, og litt fordi jeg ikke tror de så helt alvorlig i det. Så det husker jeg var et vanskelig dilemma å kunne gi til den beste hjelpen for det barna. Og så følte jeg meg litt alene i det. (Susanne)

Både Lise og Martine forklarer at de har stått opp for barnet i flere situasjoner. Men ingen av barnehagelærerne kom på en spesifikk hendelse, under intervjuet.

Gjennom de beskrevne situasjonene med barnehagelærerne, blir det tydelig at foreldresamtaler kan være komplekse og utfordrende. Likevel tolker jeg det som at

barnehagelærerne legger inn innsats for å finne løsninger på utfordringene. Samtidig virker det som at barnehagelærerne legger fokus på barnet og foreldrenes følelser i de krevende situasjonene, men også er det viktig for dem å gjøre jobben sin.

6. 3.4 Foreldrenes reaksjoner

Jeg ønsket å få fram barnehagelærernes oppfatninger og meninger rundt utfordrende samtaler med foreldrene. Hvordan ser en utfordrende situasjon ut fra deres perspektiv og er kartleggingsverktøy en faktor til en vanskelig samtale? Under samtalen om dette tema ønsket jeg å få barnehagelærernes blikk om foreldrenes reaksjoner i en eventuell utfordrende samtale.

Anna forteller meg at hun har opplevd flere positive samtaler med foreldrene, enn negative. Men noen foreldre har vært mistenksomme til kartleggingsverktøy.

De som er skeptiske til det, de er jo skeptiske kanskje førts og fremst fordi de ikke vet hva det er. Også fordi at de synes at det er vanskelig å håndtere at det at barnet deres ikke.. ja ... i mangel med på bedre ord, fungerer optimalt. Også er det mange ganger vanskelig å anerkjenne, i mange tilfeller har de kjent på det også, men de håper at det er bedre i barnehagen lissom. Jeg har ikke møtt sinne, men jeg har flere ganger opplevd at foreldre har grått. Jeg tror nok at alle foreldre som kommer til barnehagen med barnet sitt for første gang, som ikke har noe erfaring med barnehage fra før av, eller kjennskap til barnehager, sitter igjen med at det er sinnsykt mye informasjon å ta til seg med en gang. Helt sånn overveldende mye informasjon. Det tror jeg. (Anna)

Anna diskuterer følelsene som kan oppstå hos foreldre i slike situasjoner. Hun påpeker at det er flere årsaker til at foreldrene kan reagere, inkludert manglende kunnskap om kartleggingsverktøy som kan skyldes mangel på informasjon. I tillegg kan ulike følelser oppstå, når foreldre opplever at barnet deres ikke samsvarer med det forventede utviklingsnivået som kartleggingsskjemaene indikerer. Til tross for disse utfordringene, bemerker Anna at mange foreldre likevel ser det positive i situasjonen.

Når det kommer til dette skjema så er jo sånn atte, de fleste er veldig sånn synes det er flott at vi følger med lissom på ungene deres. Også at jeg forklarer atte det er jo en fin

måte for oss å følge med på hvilke trinn eller ei, hva som vi synes er viktig at de innehar av ferdigheter da, sant? (Anna)

Ingrid forteller om motstanden hun har fått. Men hun viser forståelse til motstanden fra foreldrene. *“Det er det kjæreste de har. Og så er det, absolutt alle foreldre vil at de skal få et barn som er innenfor normal utvikling. Sårt, og det er et veldig sårt tema”*.

Malin viser også forståelse rundt følelsene foreldrene har. Men har en målrettet plan og fremgangsmåte for å berolige foreldre.

Foreldre er jo ofte også redde for at, å, er det meg? De er veldig opptatt av foreldrerollen sin, hva gjør jeg feil, hva gjør jeg riktig? Vi prøver å legge den veldig lavt i forhold til hvordan vi kan samarbeide, hvordan kan vi gjøre dette sammen for barna? For det er jo noe med, mer og mer på trappene, den der som vi kaller inntast trappa, at vi må dra lasset sammen. Så det er jo noe med det samarbeidet, og på en måte si hvordan vi skal få til rette for barnet ditt. Vi har selvfølgelig opplevd at foreldre setter seg på bakbeina og ikke vil, men det er veldig sjelden. Man vil jo barnets beste. (Malin)

Susanne oppfatter at foreldrene er mer opptatt av hvordan barnet deres har det. Men forteller om en stadig bekymring over møte med foreldre, hvor reaksjoner og følelser er ubevisst. *“Det er jo alltid sårt for en forelder å få høre at barnet ditt ikke er helt der det skal være. Man vet jo aldri helt hvordan foreldrene vil reagere”*.

Martine erkjenner at det kan være skremmende for foreldre å motta slike dokumenter, som en form for vurdering av deres barn. Hun viser forståelse rundt foreldrenes bekymring, og trygger dem med å poengtere at dokumentasjonen ikke utelukkende fokuserer på det barnet ikke kan, men også på alt barnet kan.

Jeg tror de er veldig glade for å bli orientert, og at de får være med på gangen. Men det der å få en dokumentasjon på alt de kan og det de ikke kan, det er litt skummelt. Og det skjønner jeg kjempegodt. Jeg hadde jo syntes det hadde vært skummelt med mine unger, hvis noen skulle sitte her og fylle ut et ferdighetsnivå. Så skjønner jeg veldig godt dem, så jeg prøver å møte dem veldig på at det er litt sunt å være litt skeptisk. Men det må ikke vektlegges for mye i prosessen, og prøve å berolige dem på

at prosessen er mye mer enn bare akkurat det skjemaet. Så jeg har jo alltid fått tilbakemeldinger på det, at det ikke er hele bildet dette her. Og så er det jo litt med at visuelt sett så er det liksom ... du har dette skjemaet, og så er det hull, hull, hull. Og jeg tror automatisk du vil zoome inn på hullet og ikke på alt det du kan. Så det er jo en rekordlegging for å få fram det du ikke kan. (Martine)

Det er tydelig at barnehagelærerne bruker mye faglig skjønn i sitt arbeid med kartlegging. Det er interessant at dokumentasjonen ofte fungerer som legitimering av en bekymring, og samtidig som et veldig sterkt virkemiddel. Det kan virke som at når noe er dokumentert, så fremstår det som sannheten, som kan indikere i mye maktutøvelse. Det kommer også frem at selv om mange av barnehagelærerne er positive til å bruke kartleggingsverktøy, så synes de også å være kritiske til den makten som ligger i dette.

7.0 Drøfting

I dette kapittelet skal jeg belyse problemstillingen min ved presentere funnene som ble samlet inn under intervjuene med de seks barnehagelærerne, og drøfte det opp mot det teoretiske perspektivet i oppgaven. I drøftingen har jeg tatt utgangspunkt i Rasmussens (2009) *institusjonaliseringsbegrep*, Foucaults (1976) beskrivelse av *normalitetsmakt*, Rose *intimate sphere* (1999) begrep og Donzelots (1975) *policing* begrep.

7.1 En institusjonalisert barndom og institusjonaliserte profesjonelle praksiser

Rasmussens (2009) beskrivelse av utviklingen av barnehagen som institusjon viser til de mange timene barn oppholder seg i barnehagen i dag, og er fraværende fra familien sin. Nok en gang vil jeg nevne statistikken til SSB (2024) som viser at 93, 8% av Norges barn i alderen 1-5 år hadde barnehageplass i 2023. Barnehagehverdagen til barna består blant annet av “voksenkonstruerte” aktiviteter, pedagogiske opplegg og samvær med andre barn og personell. Det kan se ut til at barna er like mye på jobb, som foreldrene deres. I motsetning til en eldre tilnærming av hverdagen til barna, som Rasmussen (2009) beskriver besto i større grad av å være hjemme hos familien.

Det kan se ut til at samfunnet gradvis har utviklet seg til å handle mer effektivt, med fokus på resultatstyring og konkurranse. Denne endring i retning av effektivisering, resultatstyring og konkurranse henger sammen med styringslogikken som New Public Management representerer. Kartleggingsverktøy er blant annet et resultat av endringer i samfunnet og politiske bestemmelser. Dette viser også barnehagelærerne i oppgaven, som alle fortalte at kartleggingsverktøy var en del av deres pedagogiske praksis. Et spørsmål verdt å stille er om bruken av kartleggingsverktøy øker presset til ansatte i barnehagen, og former dette et “barnesyn” som ikke ser mangfoldighet og individuelle behov? Barnehagelærerne viste til forskjellig grad av anvendelse av kartleggingsverktøyene. Kartleggingsverktøy ble ikke kun brukt for å observere og vurdere barns utvikling, men det ble også brukt i samarbeid med resten av personalet for å styrke den pedagogiske praksisen. Dette viser til et godt samarbeid og en god inkludering av resten av personalet.

Alle barnehagelærerne informerte meg om at de tok i bruk kartleggingsverktøy, men på forskjellig måte. Som tidligere nevnt brukte noen kartleggingsverktøy som en arbeidsmåte i samarbeid med personalgruppen, og noen brukte det mest for egen refleksjon. Til sammen ble

jeg opplyst om fem kartleggingsverktøy som barnehagelærerne tok i bruk. Det kan se ut til at konkurransesamfunnet har inntatt barnehagene, og vi kan stille spørsmål om dette er den største årsaken for at kartleggingsverktøy ble integrert i barnehagen. Rasmussen (2009) beskriver et tidligere samfunn der barn som ble sett på av borgere i samfunnet, som “unormale” eller avvikende ble satt inn på institusjoner. I dag oppholder de fleste barn seg på institusjoner, hvor de blir blant annet kartlagt som en prosess i å oppdage avvik eller sen utvikling. Vi kan stille oss undrende til hvorfor det ble en økende interesse for å kartlegge små barn i barnehagen? Er kartleggingsverktøy et middel for å demonstrere at barnehagen oppnår klare resultater og oppfyller kvalitetsstandarder? Eller er målet med implementeringen av kartleggingsverktøy i barnehage kun rettet mot individet og dets utvikling? Noen av barnehagelærerne opplyste om bruken av standardiserte kartleggingsverktøy, hvor barn blir vurdert gjennom en normalitetsgrad. Dette kan sees i lys an Foucaults (1975) *normalitetsbegrep*, hvor kartleggingsverktøyene presenterer et syn på hva som er «normal» utvikling. Som igjen påvirker tilretteleggingen av barnas utvikling.

Barnehagelærerne i oppgaven viste forskjellige personlige synspunkter av kartleggingsverktøy. Flere barnehagelærere viste at de var reflekterte rundt bruken av kartleggingsverktøy. Meningen og refleksjonene til barnehagelærerne er delt. Det virket som noen barnehagelærere var opplyst om effekten kartleggingsverktøyene kan ha på barn og den pedagogiske praksisen. På den andre siden uttrykte noen barnehagelærere seg positiv til bruken av kartleggingsverktøy og forklarte det som et godt arbeidsredskap. Rasmussen (2009) peker på at de ansattes perspektiver og beskrivelser av barn i stor grad former hvordan barn blir forstått, diagnostisert og hvilke spesialpedagogiske tiltak som iverksettes. Dette peker på en betydelig makt og innflytelse som personalet har over barns opplevelser og utvikling i barnehagemiljøet. I barnehagen er det viktig å være oppmerksom på hvordan denne makten og innflytelsen utøves, og sikre at den ikke misbrukes til å begrense eller stigmatisere barn basert på subjektive vurderinger. Dette kan sees i likhet med begrepet *behov*, som stadig dukket opp under intervjuene med informantene. Begrepet ble forklart av barnehagelærerne i sammenheng med endret atferdsmønster eller forsinket utvikling hos barnet. Om barnet trenger kartlegging eller ikke, vil være avhengig av oppmerksomheten barnehagelæreren har mot barnas individuelle utvikling. Sammenlignet med Foucaults (1975) beskrivelse av fengselsmiljøet, har også barnehagemiljøet involvert flere fagfolk som spesialpedagoger og andre spesialister. Dette bekrefter også informantene i intervjuene da de snakker om det tverrfaglige teamet som involveres i barnets situasjon, dersom barnehagens tiltak og

tilrettelegging ikke forbedrer barnets situasjon. Dette tyder på en økende kompleksitet i barnehagene, hvor flere fagpersoner blir involvert i barns liv.

I likhet mellom barnehagelærerne i oppgaven, brukte alle kartleggingsverktøyene TRAS og ALLE MED. Begge kartleggingsverktøyene blir beskrevet som observasjonsverktøy, som skal veilede personale med å observere språkutviklingen til barna. Rasmussen (2009) skriver at institusjoner inneholder kontrollerende overvåkende egenskaper (s.20). I en barnehagesammenheng, kan vi stille oss spørrende om kartleggingsverktøyene er en form for kontrollerende overvåkende egenskap i barnehagen. Overvåking og observasjon er ikke identiske begreper, men de skiller seg ikke så mye fra hverandre. Begge begrepene har en hensikt eller et mål om å skaffe informasjon, mens overvåking ofte blir betraktet som strukturert og systematisk begrep. Observasjon som skjer gjennom kartleggingsverktøy, kan sees på som en strukturert og systematisk måte å jobbe på. I likhet skriver Foucault (1975) om en modifisert utvikling, hvor innsatte blir mer overvåket og kontrollert av ansatte, ved hjelp av teknologiske metoder. Dette viser en maktstruktur som kontrollerer individers handlinger og identitet. Kan vi se dette perspektivet i barnehagen, hvor kartleggingsverktøy blir brukt for å overvåke barn?

Rasmussen (2009) skriver at personalet spiller en aktiv rolle i prosessen av evaluering av barn i institusjonelle miljøer, gjennom ulike metoder, tester og dokumentasjon. Dette samsvarer med funnene i oppgaven, hvor alle barnehagelærerne avslørte at de brukte kartleggingsverktøy, som tilsier at dette er en av deres roller som barnehagelærer. Rasmussen (2009) mener evalueringen av barn kan skape en dynamikk, som påvirker barns opplevelser av seg selv, men det kan også påvirke hvordan foreldrene oppfatter barna sine. Da kan vi peke på hvor viktig det er at evalueringen av barn blir utført på en respektfull og sensitiv måte, med fokus på å støtte barns utvikling og trivsel, heller enn å plassere dem i kategorier eller diagnostisere dem.

Rasmussen (2009) tar utgangspunkt i Berger og Luckmann (1975) som skriver om en konstruert virkelighet skapt av samfunnet, som er med på å lage handlingsmønstre og egne sannheter. Dette kan vi se i samsvar med barnehagen og kartleggingsverktøy. Funnene viser at barnehagelærerne tar i bruk kartleggingsverktøy i forskjellige grader og flere viser til en rutinelignende bruk av kartleggingsverktøy. Funnene viser forskjellig grad av anvendelse, da noen barnehagelærere bruker det i personalmøter og hadde mulighet til å kartlegge hvert

enkelt barn, mens andre barnehagelærere brukte det kun overfor barn de viste bekymring til. Ut ifra dette kan det se ut som at bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen har blitt en stor del stor den pedagogiske praksisen.

7.2 Foreldresamarbeid og kartleggingsverktøy

I intervjuene med barnehagelærerne viser det seg at foreldresamarbeid er en sentral del av den pedagogiske praksisen. Alle barnehagelærerne har ansvar for foreldresamtaler, minst en gang i året. Barnehagelærerne la stor vekt på relasjonsbygging og kontinuerlig kommunikasjon med foreldrene. Det kom frem at barnehagelærerne la vekt på å skape tillit og en positiv dialog med foreldrene, hvor barnets trivsel og utvikling er i fokus. Noen av barnehagelærerne la vekt på grundige forklaringer og informasjon til foreldrene om kartleggingsverktøyene og deres formål. Noe som kan bli sett på som at barnehagelærerne begrunnet deres avgjørelser, basert på kartleggingsverktøyene. Foreldresamtalene som informantene fortalte om, fremsto som en arena for å bygge tillit, utveksle informasjon og skape felles forståelse mellom barnehagelærerne og foreldrene. Jeg ble fortalt at det som regel foregikk en tillitsfull kommunikasjon mellom partene, som igjen la grunnlaget for et effektivt samarbeid med hjemmet. Dette kan sees på som en investering for grunnlaget for et vellykket samarbeid med foreldrene, også for å integrere kartleggingspraksiser i involveringen av foreldre i barnehagemiljøet.

Donzelts (1975) skriver ikke direkte om foreldresamarbeid, men han forklarer utviklingen og betydningen familier har for samfunnet. Noe som kan sees i lys av det viktige foreldresamarbeidet mellom hjem og barnehagen som barnehagelærerne beskriver. Barnehagen har et samfunnsoppdrag, fått fra autoriteter, som har vært med på å forme barnehagens innhold og synet på barn. Dette er en stor makt barnehagen har, også over foreldre. Hvordan utøver barnehagelærerne makt på en skånsom måte? Kartleggingsverktøy kan sees på som en makt, og barnehagelærerne kan sees på som de som utøver makten. Standardiseringene som verktøyene består av er med på å skape et bilde av utviklingen til barn, som både ansatte og foreldre blir påvirket av. I intervjuene med barnehagelærerne ble det opplyst om flere som tok i bruk kartleggingsverktøy i sammenheng med foreldresamtaler. Dette kan vise til at barnehagelærerne utøver en form for makt, ved å understreke at deres observasjoner samstemmer med standardiserte kartleggingsverktøy. Eller kan det vise til at barnehagelærerne inkluderer foreldrene i den pedagogiske praksisen? Man kan tenke seg til at som forelder stoler man på hva flere fagpersoner innenfor ulike felt er "riktig" å gjøre i en

situasjon der barnet deres viser det fagpersonene mener er en “unormal” utvikling. Spesielt hvis barnehagelærerne viser til kartleggingsverktøy, som illustrerer en standardisering. Dette blir beskrevet av Donzelot (1975) som en teknologi han kaller “tutelary complex”, som er med på å gjøre familier avhengig av eksperthjelp. “Eksperthjelpen” danner et bilde av familielivet og rollene i familien som Donzelot (1975) refererer til som “The regulation of images”. Fagpersoner har blitt en del av familielivet i form av forventninger. Denne beskrivelsen kan sees i lys av makten barnehagelæreren har til å påvirke foreldrene, ved å formidle deres kunnskap, autoritet og erfaring.

Selv om barnehagelærerne forklarte at det var få utfordrende situasjoner mellom barnehagelærere og foreldrene, kunne det fortsatt oppstå blandende følelser bland foreldrene om kartleggingsverktøyene. En barnehagelærer fortalte at foreldre kan vise seg undrende til kartlegging av barnet. Barnehagelæreren drøftet om dette kunne være mangel på kunnskap om kartlegging fra foreldrenes side. Her kan det virke som at standarden satt i verktøyene har påvirket barnehagelæreren perspektiv, og at det er lite kritisk tenkning rundt kartleggingsverktøy. Kan økende foreldredeltakelse i barnehagen bidra til et mer mangfoldig perspektiv? F.eks. gjennom å kritisere eller utfordre eksisterende ideer. Samtidig kan det være betydningsfullt å stille spørsmål ved egen praksis for en kontinuerlig profesjonell utvikling. Barnehageansatte og foreldre kan sammen reflektere og diskutere for å finne løsninger som er til det beste for barnet. Vi kan spørre om det hadde vært nyttig med flere kritiske blikk på bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen, både fra ansatte og foreldre. Dette kan vi se i lys av det Donzelots (1975) begrep “intimate sphere”, med barnehagen som en del av samfunnet og staten, påvirker familiens “intimate sphere”. Ved at barnehagelærere har fått en makt i samfunnet blir det til at de blir mer autoritære og dermed bidrar til å kategorisere og diagnostisere barns atferd, noe som påvirker foreldrenes holdninger til barneoppdragelse og synet på barns utvikling. Den pedagogiske praksisen blir en del av hjemmet.

Kan vi betrakte kartleggingsverktøy som en del av statens disiplinering av individer, både barn og foreldre? Ved å kartlegge, og derigjennom befeste rådende forståelser av hva som er normalt og avvikende, kan man sette inn tiltak som bidrar til normalisering. For staten er dette lønnsomt, i likhet med Donzelot (1975) sin beskrivelse av familien som både mål og et middel i samfunnsutviklingen. Men hensikten med kartleggingsverktøy er det motsatte, nemlig å gi næring til barns utvikling. I intervjuene med barnehagelærerne oppfattet jeg deres bruk av kartleggingsverktøy som en arbeidsmetode for å fremme barnets beste, i samarbeid

med barnas foreldre. Det virker som de fleste barnehagelærerne ser på kartleggingsverktøy som gode intensjoner for barns utvikling og trivsel, både hjemme og i barnehagen.

Jeg ble også informert om at flere barnehagelærere har konstruert egne kartleggingsverktøy, som kan indikere at de synes allerede eksisterende verktøy ikke dekker et fullstendig bilde av barnets utvikling, og kanskje er det et verktøy for et mer mangfoldig blikk? De fleste barnehagelærerne forklarte at de tok i bruk kartleggingsverktøy ved behov, selv de som viste seg kritiske kartleggingsverktøy. Dette viser at de bruker sitt personlige skjønn for å vurdere om barnet trenger oppfølging. Kan dette tenkes at de også er et objekt for overvåkingen som Foucault (1975) skriver om? Det kan virke som ved å bruke kartleggingsredskaper, blir de tryggere og synliggjør at de “gjør jobben sin”. Det kom frem at de fleste barnehagelærerne var fornøyde med “frihet under eget ansvar”, altså at de kunne benytte seg av kartleggingsverktøy når de ville. En barnehagelærer viste bekymring til en eventuell politisk bestemmelse over bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen. Vi kan stille spørsmål ved om denne politiske bestemmelsen egentlig allerede eksisterer rundt barnehagens praksis. Finnes det ikke allerede en norm om å anvende kartlegging av barn? Barnehagelærerne uttrykte hvor viktig foreldresamarbeidet er, slik ble jobben deres lettere, sa de. Jeg fikk inntrykk av at barnehagelærerens mål var å sikre barnets trivsel og velvære, både hjemme og i barnehagen. Da kan vi stille oss spørrende ved om å kartlegge barnet er en praksis som er med på å tilrettelegge for barnets beste?

8.0 Avslutning

Den overordnede problemstillingen for denne oppgaven er: *Hvordan opplever barnehagelærerne bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen?* For å svare på denne har jeg brukt følgende underspørsmål: *Hvilke kartleggingsverktøy bruker barnehagelærerne, og hvordan bruker de dem? Hvilken rolle opplever barnehagelærerne at kartleggingsverktøyene spiller i samarbeidet med barnas foresatte?* Formålet med oppgaven var å få mer forståelse av bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen, og hvordan barnehagelærere samarbeider med foreldre rundt tematikken. Gjennom semistrukturerte intervjuer har jeg fått beskrivende perspektiver og erfaringer fra seks erfarne barnehagelærere om tema. Oppgaven har en fenomenologisk tilnærming til barnehagelærernes opplevelse av kartleggingsverktøy og foreldresamarbeid. Dette er derfor ikke representativt for alle barnehager, men kan gjenkjennes i barnehagemiljøet. I forkant av intervjurundene leste jeg og utforsket relevant teori, som har bidratt til å forme intervjuguiden, og som jeg i etterkant har brukt til å forankre sammen med funn. For å svare på oppgavens problemstilling har jeg drøftet og reflektert funnene, som gjennom seks intervjuer har bidratt til å få en bredere innsikt i barnehagelærernes bruk av kartlegging, og deres samarbeid med barnas foresatte. Jeg ønsker at oppgaven er med på å skape refleksjoner og diskusjoner rundt bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen.

Jeg vil svare på oppgavens problemstilling og underspørsmålene ved å oppsummere hovedfunn fra empirien. Jeg starter med å belyse hvordan barnehagelærerne opplever bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen, og når verktøyene blir anvendt. Videre oppsummerer jeg om hvordan barnehagelærerne tar i bruk kartleggingsverktøy i samarbeid med foreldrene. Til slutt vil jeg belyse hvordan teorien i oppgaven kan skape forståelse, refleksjon og diskusjon rundt bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen.

Under intervjuene med barnehagelærerne fikk jeg høre forskjellige personlige synspunkter av kartleggingsverktøy. Halvparten av informantene virket positive til bruken av kartleggingsverktøy, ettersom de beskrev det som et nyttig og godt hjelpemiddel som skaper kontroll over barnehagens praksis. De tre andre barnehagelærerne forklarte om mer kritiske perspektiver på kartleggingsverktøy. Her ble det blant annet uttrykt bekymring om at kartleggingsverktøyene poengterte feil hos barn, og at innholdet som regel ikke stemmer med virkeligheten. En barnehagelærer oppfordret til mer kritiske blikk, og en selektiv holdning av

kartleggingsverktøy. Noen viste bekymring til utviklingen av den pedagogiske praksisen, dersom det skulle oppstå politiske bestemmelser som gjør det obligatorisk og teste alle barn. Under intervjuene ble jeg informert om kartleggingsverktøyene barnehagelærerne tok i bruk for å evaluere og ta beslutninger av barns ferdigheter og utvikling. I sum ble jeg opplyst om fem ulike kartleggingsverktøy, hvor fire av verktøyene er rettet mot barns språkutvikling. En av dem er ikke kun rettet mot barnets språkutvikling, men også barnets sosiale kompetanse. Den femte modellen skal være med på å bidra overgangen fra hjem til barnehage. Kartleggingsverktøyene er en samling av modeller, screeningverktøy, materiell og skjemaer.

Ved å spørre barnehagelærerne om deres perspektiver rundt kartleggingsverktøy, gir det også en innsikt i hvordan kartleggingsverktøy blir anvendt i den pedagogiske praksisen. De fleste barnehagelærerne benytter ikke kartleggingsverktøy som en del av deres daglige rutine, men tar dem i bruk dersom det er behov. Kartleggingsverktøy ble ikke nødvendigvis brukt av alle barnehagelærerne for å kartlegge alle barn, men hovedsakelig ble de brukt når det oppsto bekymring i barnets livssituasjon. Dette kunne være språkvansker, en tydeligere sen utvikling, eller helserelevante bekymringer. En barnehagelærer benyttet seg av kartleggingsverktøy, i samarbeid med personalet, for å kartlegge alle barna i barnehagen. En annen barnehagelærer var pålagt å bruke ALLE MED, og bruker også avdelingsmøtene til å gjennomgå kartleggingsverktøyet. Som vi kan se brukes kartleggingsredskaper som en arbeidsmetode i personalgruppen i noen barnehager. I denne sammenhengen snakker barnehagelærerne om en kollektiv innsats som er med på å styrke personalgruppen som et team, hvor fagarbeidere eller annet personell blir inkludert i den pedagogiske praksisen. I motsetning til noen informanter som forklarte at de brukte kartleggingsverktøy til egen evaluering for å kunne tilrettelegge, eller for dokumentasjonen sin del. Dette viser en mindre rutinepreget bruk av kartleggingsverktøy.

Under intervjuene med barnehagelærerne fikk jeg et bilde av seks erfarne barnehagelærere som la stor vekt på et godt foreldresamarbeid. Samlet sett fikk jeg vite at det var viktig med relasjonsbygging, tillit og et godt samarbeid for at barnehagen og foresatte kunne sammen jobbe om et felles mål, om å tilrettelegge for barnets beste, både hjemme og i barnehagen. Her spilte kommunikasjon en stor rolle, hvor noen barnehagelærere la vekt på grundige forklaringer og informasjon til foreldrene. Jeg var nysgjerrig på om barnehagelærerne inkluderte kartleggingsverktøyene i møter med foreldrene, som en del av deres pedagogiske praksis, og hvorfor. De aller fleste barnehagelærerne viste til kartleggingsverktøy under en

foreldresamtale. Jeg ble opplyst om at det var et hjelpemiddel i situasjonen, som forsterker barnehagelærernes vurderinger og valg. Samtidig var det en måte å inkludere foresatte i det pedagogiske arbeidet. Det var kun fåtallet som ikke tok i bruk kartleggingsverktøy i en foreldresamtale, og begrunnet dette med at foreldrene ikke viste interesse for det, og at de følte de understreket feilene hos barna.

I forkant av intervjuene forestilte jeg med at kartleggingsverktøy kunne være grunnlaget for et utfordrende samarbeid med foreldrene. Under intervjuene ble jeg fortalt av barnehagelærerne at de ikke ble møtt med mye motstand av foreldre, på grunn av en tidlig innsats i å skape tillit og relasjoner med foreldre. I all hovedsak handlet ikke de utfordrende møtene om selve kartleggingsverktøyet, men mer om språklig kommunikasjon som gjør samarbeidet utfordrende. Selv om jeg ble opplyst om få utfordrende situasjoner i møte med foreldre, kunne barnehagelærerne informere meg om noen reaksjoner fra foreldrene som har oppstått, hvor kartleggingsverktøy er involvert. Ut ifra erfaringene til barnehagelærerne blir foreldrene engstelige når det er snakk om kartleggingsverktøy. Barnehagelærerne tror det er på grunn av manglende kunnskap eller informasjon om verktøyene. Barnehagelærerne reflekterer over foreldrenes reaksjoner, og anerkjenner at foreldre kan synes det er vanskelig å få høre at barnet deres ikke følger “normal” utvikling.

Rasmussens (2009) institusjonaliseringsbegrep har bidratt til å sette lys på barnehagens integrering og bruk av kartleggingsverktøy. Ved å få et perspektiv på hvordan barnehagens rolle har endret seg over tid, gir det oss en forståelse av hvorfor det har blitt en økende trend i bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen. Rasmussens beskrivelse av institusjonaliseringsbegrepet setter lys på hvorfor barnehagelærerne tar i bruk kartleggingsverktøy i barnehagen. Det viser til utviklingen av samfunnet og barnehagens rolle. Foucaults (1975) beskrivelse av normalitetsmakt og hvordan straffesystemer og institusjoner fungerer som mekanismer for å kontrollere og forme individuelle liv, setter lys på hvordan kartleggingsverktøy i barnehagen kan bli brukt som et verktøy for makt og kontroll. Ved å ta i bruk kartleggingsverktøy for å vurdere barns utvikling og atferd, kan man bidra i opprettholdelsen av normer og standarder for hva som anses som “normal” eller ønskelig utvikling. Ved å anvende Rasmussens og Foucaults teorier, kan barnehagelærere og andre fagpersoner utøve mer kritisk analyse av bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen. Dette kan bestå av refleksjon over hvilke normer og verdier som ligger til grunn for

verktøyene, hvilken rolle de spiller i å forme barns identitet og atferd, og hvilken innvirkning de har på barnas opplevelse av seg selv og deres rettigheter.

Roses (1999) diskusjon om ideen om normalitet og avvik, samt Donzelots (1975) fokus på samfunnets ønske om å forme og kontrollere barndommen for å produsere individer som passer inn i samfunnets normer, kan bidra til å forstå hvordan kartleggingsverktøy i barnehagen kan bidra til å skape ideer om hva som er en "normal" eller ønskelig utvikling hos barn. Dette kan påvirke foreldrenes oppfatning av deres barns utvikling og eventuelle behov for tiltak eller støtte. Roses diskusjon om ekspertenes autoritet og rolle i å beskrive og kategorisere barns atferd, samt Donzelots fokus på hvordan samfunnet ønsker å forme og kontrollere barndommen gjennom familien, kan bidra til å forstå dynamikken i samarbeidet mellom barnehagen og foresatte/foreldre. Kartleggingsverktøy kan fungere som et verktøy for barnehagelærere til å formidle ekspertise og autoritet til foreldre, samtidig som det kan skape et bilde av barnets utvikling og eventuelle behov for tiltak eller støtte. Dette kan hjelpe med å utvikle mer bevisste og ansvarlige tilnærminger til bruk av slike verktøy i barnehagepraksis og samarbeidet med foresatte/foreldre.

8.1 Videre forskning

Denne oppgaven åpner opp for nye problemstillinger og ny forskning. I denne masteroppgaven har jeg intervjuet barnehagelærere om tema kartlegging og foreldresamarbeid, hvor det blir problematisk å få et fullstendig bilde av foreldresamarbeidet ettersom jeg ikke har intervjuet foreldrene til barna i barnehagen. Det hadde vært interessant og undersøkt hvordan foreldrene oppfatter samarbeidet med barnehagen og dere syn på kartleggingsverktøy. Hvordan synes foreldrene det er å bli fortalt at barnet deres ikke passer inn i normalitetsskalaen? Og føler foreldrene at de blir inkludert i arbeidet til barnehagelærerne? Det hadde også vært interessant og observert barnehagens kartleggingsrutiner over en lengre periode, og hvordan dette påvirker barna. Kan kartleggingsverktøy påvirke barnas selvbilde? Samtidig som det hadde vært interessant og observert hvordan barnehagelærerne bruker sitt faglige skjønn til å vurdere hvilke barn som skal kartlegges. Jeg ønsker at oppgavens tema åpner opp for mer diskusjon og ny forskning som kan bidra i barnehagefeltet.

9.0 Litteraturliste

- Alle Med Observasjonsmaterieell. (2021). Info Vest Forlag. Hentet fra <https://www.statped.no/laringsressurser/sprak-og-tale/allemed---observasjonsmaterieell/>
- Bråthen, N. I. (2012). *Språkkista: praktisk språkstimulering i barnehagen: Boka mi* (p. 46). Gan Aschehoug.
- Bråthen, N. I. (2012). *Språkkista: praktisk språkstimulering i barnehagen: veiledning*. Gan Aschehough.
- Clark, T., Foster, L., Sloan, L., & Bryman, A. (2021). *Bryman's social research methods* (Sixth edition.). Oxford University Press.
- Det kongelige kunnskapsdepartement. (2008-2009). St. meld. nr. 41. Kvalitet i barnehagen. Oslo: Det kongelige kunnskapsdepartement.
- Donzelot, J. (1979). *The Policing of Families*. New York: Pantheon Books
- Drugli, M., B., Brenne, A., S., & Midtsand, M. (2023). *Liten og ny i barnehagen. Informasjon til ansatte*. (Brosjyre). <https://www.ntnu.no/documents/10293/1342398972/Informasjon+til+ansatte+Liten+og+ny+2023+%282%29.pdf/913ecae8-c3d6-fe20-56ef-3675e8417c56?t=1704718867997>
- Drugli, M., B., Brenne, A., S., & Midtsand, M. (2023). *Liten og ny i barnehagen. Informasjon til foreldre*. (Brosjyre). https://www.ntnu.no/documents/10293/1342398972/Informasjon+til+foreldre_23.pdf/f6503fbe-1937-7ba5-0047-aab2c3f59f67?t=1704703953622
- Ekspertgruppen. Løken, K, V., Bhuller, M., Drugli, M, B., Leiulfsrud, H., Sandsør, A, M, J., Størksen, I. & Torvik, F, A. (2024). *Et jevnere utdanningsløp. Barnehage og skole/ SFO som innsats mot ulikhet blant barn*. Kunnskapsdepartementet. [Et jevnere utdanningsløp \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)
- Espenakk, U., Frost, J., Færevaa, M. K., Horn, E., Løge, I. K., Solheim, R. G., Wagner, Åse K. H., Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, & TRAS-gruppen. (2011). *TRAS: observasjon av språk i daglig samspill* ([Rev. utg.], p. 141). Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger.
- Hammer, S. (2017). *Foucault og den norske barnehagen: introduksjon til Michel Foucaults analytiske univers*. Fagbokforlaget.

- Horn, E. & Espenakk, U. (2002). TRAS (Tidlig Registrering av Språkutvikling). *Nordisk tidsskrift for spesialpedagogikk*, 80(2-3), 145-150.
<https://doi.org/10.18261/ISSN0048-0509-2002-02-03>
- Horn, E. & Espenakk, U. (2002). TRAS (Tidlig Registrering av Språkutvikling). I *Nordisk tidsskrift for spesialpedagogikk* 80(2-3), 145-150. <https://doi.org/10.18261/ISSN0048-0509-2002-02-03-10>
- Info Vest Forlag (2023, 20. Juni). *TRAS – observasjonsskjema om språkutvikling i digital format*. Statped. <https://www.statped.no/laringsressurser/sprak-og-tale/tras/>
- Jacobsen, J., Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2020). Fænomenologi. I Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2020). *Kvalitative metoder: en grundbog* (3. udg.). Hans Reitzel.
- Jahreie, J. (2021). The ambivalence of assessment: *Language assessment of minority – language children in early childhood education and care*. *Early Childhood Education Research Journal*, 29(5), 715- 732. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1968459>
- Kirkebøen, G. (2013) Kan vi stole på fagfolks skjønn?. I A. Molander & J. -C. Smeby, J.-C. (2013). *Profesjonsstudier : 2* (Vol. 2, p. 183). (s. 27- 43) Universitetsforlaget
- Kunnskapsdepartementet. (2010-2011). *Vurdering av verktøy som brukes til å kartlegge barns språk i norske barnehager*. Rapport fra Ekspertutvalg nedsatt av Kunnskapsdepartementet.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/rapporter-og-planer/ekspertgruppe/vurdering_av_verktoy_2011.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Kunnskapsdepartementet. (2017a). Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver. Hentet fra <https://www.udir.no/rammeplan>.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Kvåle, G. (2018). Kartlegging, kos og kontroll. En kritisk analyse av TRAS – skjemaet som multimodal tekst. *Tidsskriftet sakprosa*, 10(2).
- Løge, I. K., Leidland, K., Mellegaard, M. R., Olsen, A. H., & Waldeland, T. (2015a). *ALLE MED HÅNDBOK* (1. utg.). Bryne: Info Vest forlag
- Løge, I. K., Leidland, K., Mellegaard, M. R., Olsen, A. H., & Waldeland, T. (2015b). *ALLE MED Observasjonsskjema til bruk i barnehagene*. Bryne: Info Vest forlag.

- Molander, A. (2013) Profesjonelt skjønn i velferdsstaten: mekanismer for ansvarliggjøring. I A. Molander & J.-C. Smeby, J.-C. *Profesjonsstudier : 2* (Vol. 2, p. 183). (s. 44- 54) Universitetsforlaget.
- NESH. 2021. «Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora.» (5. Utg.). Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene.
<https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/nesh/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Nilsen, E., A. C. (2018). Tidlig innsats. I Ask, T. A., & Eide, S. B. (Red.), *Barnevernets begreper - i bevegelse*. Gyldendal.
- NTNU. (2021, 10.mars). Liten og ny i barnehagen – Folkehelseprosjekt i Trondheim Kommune. <https://www.ntnu.no/rkbu/liten-og-ny-i-barnehagen>
- Pettersvold, M., & Østrem, S. (2012, 23. Juni). *Kartlegging i barnehagen – en del av en voksende bekymringsindustri*. Forebygging.no.
<https://www.forebygging.no/Kronikker/2012-2011/Kartlegging-i-barnehagen--en-del-av-en-voksende-bekymringsindustri/>
- Pettersvold, M., & Østrem, S. (2019). *Problembarna : metoder og manualer i barnehage, skole og barnevern* (1. utgave.). Cappelen Damm akademisk.
- Postholm, M. B., Jacobsen, D. I., & Søbstad, R. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen*. Cappelen Damm akademisk.
- Rasmussen, K. (2009). Om barndommens institutionalisering: og noget om dens affortryllelse. I S. Højlund (Red.), *Barndommens organisering: i et dansk institutionperspektiv*. (s. 15- 55). Roskilde Universitetsforlag.
- Rose, N. (1999). *Govering the Soul. Shaping of the Private Self*. (2. Utg.). London: Free Association Books
- Statistisk sentralbyrå (2024) *Barnehager*.
<https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2021). Tematisk analyse. I I. Stuvøy., G. Tøndel. & A.H. Tjora. (2021). *En smak av forskning: bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt*. Cappelen Damm Akademisk.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. Utg.). Gyldendal akademisk.
- TRAS skjema. (2020) Tidlig Registrering Av Språkutvikling. (bilde). Hentet fra <https://spesialpedagog.no/>

10.0 Vedlegg

10.1 Vedlegg 1 Samtykke

Vil du delta i forskningsprosjektet

Kartleggingsverktøy og foreldresamarbeid

Formålet med prosjektet

Dette er et spørsmål til deg om du vil delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å intervju barnehagelærere om hvordan kartleggingsverktøy påvirker den pedagogiske praksisen, med vekt på foreldresamarbeid.

Den foreløpige problemstillingen er; *Hvordan legger barnehagelæreren fram resultatene fra kartleggingsredskapene i møte med barnas foreldre? De tilhørende forskningsspørsmålene er;*

- Hvordan påvirker kartleggingsverktøy den pedagogiske praksisen til barnehagelæreren
- Hvordan påvirker innføringen av kartleggingsverktøy samarbeid mellom barnehagelæreren og foreldrene til barna
- Hvordan tilpasser barnehagelæreren kommunikasjonen når resultatene fra kartleggingsverktøy blir presentert for foreldrene?

Dette er spørsmål som skal tydeliggjøre problemstillingen og for å vise hva jeg vil se nærmere på i forskningsprosjektet. Dette forskningsprosjektet er en masteroppgave i masterprogrammet Barnehagekunnskap ved Universitetet i Agder (UiA).

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen fordi du er ansatt i en barnehage. I mitt prosjekt søker jeg 8-15 utdannede barnehagelærere som har erfaring med bruken av kartleggingsverktøy og som har opplevelser med foreldresamtaler rundt tematikken.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder (UiA) er ansvarlig for personopplysningene som behandles i prosjektet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Du vil bli invitert til å delta i et forskningsintervju med meg, Vilde Morgan Haugen, som er student på masterprogrammet i barnehagekunnskap ved UiA. Intervjuet vil vare i 30-60 minutter og kan finne sted i barnehagen du jobber i, eller på et annet egnet sted. Fokus i intervjuet vil være på bruk av kartleggingsredskaper og samhandling med barnas foresatte. Bakgrunnsopplysninger som blir etterspurt er hovedsakelig utdanning og arbeidserfaring. Jeg ønsker å gjøre et lydopptak av intervjuet. Dette opptaket vil ikke være tilgjengelig for andre enn meg og min veileder.

Kort om personvern

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du kan lese mer om personvern lengre ned.

Med vennlig hilsen

Vilde Morgan Haugen (masterstudent)

Ann Christin Eklund Nilsen (Professor/veileder)

Utdypende om personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Personopplysningene som samles inn vil kun Universitetet i Agder, ved masterstudent Vilde Morgan Haugen og veileder Ann Christin Eklund Nilsen ha tilgang til. Navn og kontaktopplysninger vil bli erstattet med koder, og personopplysningene blir adskilt fra øvrige data. Dette er tiltak som jeg utfører for at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene dine. Deltakerne i forskningsprosjektet vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen, kun utdanning og tidligere arbeidserfaring vil publiseres.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder har personverntjenestene ved Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å be om innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Vi vil gi deg en begrunnelse hvis vi mener at du ikke kan identifiseres, eller at rettighetene ikke kan utøves.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15. Mai 2024. Personopplysningene vil da anonymiseres. Det anonymiserte datamaterialet vil oppbevares i en passordbeskyttet mappe på UiAs server frem til 01.01.2025.

Spørsmål

Hvis du har spørsmål eller vil utøve dine rettigheter, ta kontakt med:

Materstudent: Vilde Morgan Haugen, vildeh18@uia.no

Veileder: Ann Christin Eklund Nilsen, ann.c.nilsen@uia.no

Vårt personvernombud: Trond Hauso, personvernombud@uia.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Sikts vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt på e-post: personverntjenester@sikt.no, eller på telefon: 73 98 40 40.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Kartleggingsverktøy og foreldresamarbeid, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

10.2. Vedlegg 2. Godkjenning fra Sikt

Vurdering av behandling av personopplysninger

13.01.2024

Referansenummer

445349

Vurderingstype

Automatisk

Dato

13.01.2024

Tittel

Kartlegging i barnehagen og familiesamarbeid

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for humaniora og pedagogikk / Institutt for pedagogikk

Prosjektansvarlig

Ann Christin Eklund Nilsen

Student

Vilde Morgan Haugen

Prosjektperiode

15.01.2024 - 15.05.2024

Kategorier personopplysninger

- Alminnelige

Lovlig grunnlag

- Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2024.

Meldeskjema

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - o Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - o Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - o Fagforeningsmedlemskap
 - o Genetiske data
 - o Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - o Helseopplysninger
 - o Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

10.3 Vedlegg 3. Intervjuguide

Spørsmål	Oppfølging	Formål
Hvilken bakgrunn og arbeidserfaring har du?	Hva jobber du som nå? Videreutdanning?	Hvor mange år barnehagelæreren har jobbet. Hvilken stilling har barnehagelæreren.
Hvilke arbeidsoppgaver/ ansvar har du i barnehagen?	Har du ansvar for foreldresamtaler? Hvor ofte har du foreldresamtaler?	Hvor mye erfaring har barnehagelæreren med foreldresamtaler
Hvilke kartleggingsverktøy blir tatt i bruk i deres barnehage?	Er det noen kartleggingsverktøy som er pålagt å bruke? Når blir de brukt?	Konkrete eksempler og få oversikt over hvilke kartleggingsverktøy som blir brukt og når.
Hvilke erfaringer har du med kartleggingsverktøy?	Hva kan kartleggingsverktøy bidra til? Kan du dele din oppfatning av kartleggingsverktøy?	Få innblikk i barnehagelærernes synspunkter på kartleggingsverktøy
Kan forklare hvordan du går fram når du skal ha samtale med foreldre om kartlegging for barnet?	Positive/ negative erfaringer? Hvor ofte skjer en slik samtale?	Få et bilde av situasjonen ved hjelp av konkrete eksempler og beskrivelser
Hva mener du er viktig å tenke på når du møter foreldrene til barna i et møte hvor dere skal snakke om kartlegging for barnet?	er det en spesiell fremgangsmåte eller reflekterer du over egen atferd? Er atferden din lik hos alle foreldre? Eller former tilrettelegger du?	Barnehagelærerens representasjon av en god samtale med foreldrene
Kan du fortelle om en utfordrende situasjon om	Møtt motstand? Hva gjør du da?	Utførelse, atferd Pedagogisk praksis

kartlegging oppfølging i møte med foreldre?	Er det noen foreldre som er mer krevende enn andre?	
Hvordan har foreldre reagert i disse konkrete situasjonene?	Er dette typisk atferd eller ikke?	få innblikk i foreldre i en slik situasjon Konkrete eksempler
Hva betyr det for deg med et godt foreldresamarbeid?	Hva legger du i arbeidet med å skape relasjoner til foreldrene?	Få barnehagelærerne sitt syn på foreldresamarbeid og få fram hvordan de bygger gode relasjoner
Er det noe du ønsker å tilføye?	Noe vi ikke har snakket om, noe jeg ikke har spurt om som du synes er essensielt å si noe om	Gi barnehagelærerne mulighet til å avslutte samtalen med noe de synes er viktig rundt tema